

IZDANJE I, BR. 5
Decembar 2016

Observer Kosovskog Sektora Bezbednosti

Ovo izdanje je deo projekta "Monitorisanje Bezbednosnog Sektora Kosova" podržanog od

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

strane projekta Promovisanje Demokratskog
Društva (DSP), financiranog od Švajcarske
Kancelarije za Saradnju na Kosovu (SCO-K), i
upravljanog od Kosovske Fondacije za Civilno

Društvo (KCSF).

Sadržaj ovog izdanja jeste odgovornost samo KIPRED-a, i ne može se smatrati na bilo koji način
kao mišlenje SCO-K ili KCSF.

Priprema: Lulzim Peci, Mentor Agani, Gent Gjikolli dhe Blend Zyrapi

Copyright © 2016, KIPRED. Sva prava su rezervisana. Niti jedan deo ovog izdanja se ne može
reproducirati, sačuvati u bilo kakvom povratnom sistemu, ili da se prenese u bilo kojem obliku, i
bilo kakvim elektronskim, mehaničkim, fotokopirajućim, snimajućim, ili drugim uređajem, bez
prethodne pisane dozvole od izdavača. Molimo vas da kontaktirate na e-mailu: info@kipred.org
ili br. tel. +381 38 227 778.

Izdato od:

Kosovski Institut za Istraživanje i Razvoj Politika (KIPRED)

Ul. Abdyl Frashëri, Br. 44

10 000 Priština, Kosovë

Telefon i faks: +381 38 227 778

www.kipred.org

SADRŽAJ

Uvod	4
1. Nadgledanje Sektora Unutrašnjih Poslova	5
2. Nadgledanje Sektora Snage Bezbednosti	17
3. Nadgledanje Sektora Inteligencije	30
4. Parlamentarno Nadgledanje Bezbednosnog Sektora Kosova: Komisija za Unutrašnje Poslove, Bezbednost i Nadgledanje KSB	39
5. Analitički Pregled Istraživanja Javnog Mnjenja	56

UVOD

Peti broj Prvog Izdanj Observera Kosovskog Sektora Bezbednosti (OKSB) diskutuje analitički ključna pitanja sektora unutrašnjih poslova, inteligencije, Saveta Bezbednosti, i Snage Bezbednosti, koja su dominirala javnu debatu i parlamentarno nadgledanje ovih sektora tokom perioda 15 Juli – 15 Novembar, 2016. U posebnom radu političkih analiza, OKSB takođe diskutuje parlamentarno nadgledanje bezbednosnog sektora, to jest, Komisiju Unutrašnjih Poslova, Bezbednosti i Nadgledanja KSB, i prezentuje rezultate istraživanja javnog mnjenja o poverenju u vezi sa bezbednosnim pitanjima, koje građani Kosova imaju u nadležne vladine institucije i njihove čelnike, kao i u odgovarajuće parlamentarne komisije.

Deo o unutrašnjim poslovima ukratko analizira razvoje povezane sa terorizmom, slučaj Astrita Deharija, rad Komisije za Bezbednost, Unutrašnje Poslove i Nadgledanje Kosovske Snage Bezbednosti, i on takođe predstavlja nalaze istraživanja javnog mnjenja o poverenju koje kosovski građani imaju oko bezbednosnih pitanja u Ministra Unutrašnjih Poslova i u Kosovsku Policiju, kao i u nadležnu parlamentarnu komisiju.

Deo o Kosovskoj Snazi Bezbednosti diskutuje pitanje verskih usluga za oficire KSB, transformaciju KSB i izjave Srpske Liste, izjavu Komandanta KSB o zaštiti državnih granica, rad Komisije za Bezbednost, Unutrašnje Poslove i Nadgledanje Kosovske Snage Bezbednosti, i prezentuje nalaze istraživanja javnog mnjenja o poverenju koje kosovski građani imaju oko bezbednosnih pitanja u Ministra KSB, u Kosovsku Snagu Bezbednosti i u nadležnu parlamentarnu komisiju.

Deo o inteligenciji i Savetu Bezbednosti tretira poverenje u Kosovsku Agenciju Inteligencije (KAI), na osnovu 18-mesečnog istraživanja javnog mnjenja o poverenju koje građani imaju u vezi bezbednosnih pitanja u KAI, njenog Direktora, i u nadležnu parlamentarnu komisiju. Na kraju ovog broja OKSB ćemo predstaviti i kratku analizu ključnih rezultata istraživanja javnog mnjenja oko poverenja koje građani Kosova imaju u institucije Kosovskog sektora bezbednosti, koja je sprovedena krajem Novembra i početkom Decembra 2016 godine.

1. NADGLEDANJE SEKTORA UNUTRAŠNJIH POSLOVA

Uvod

Tokom perioda 15 Juli – 15 Novembar 2016, ključna pitanja sektora unutrašnjih poslova su bila nastavljanje odlaženja kosovskih građana u Siriju i Irak sa ciljem priklučivanja tamošnjim ratovanjima uz terorističke grupe ISIS i Al-Nusra, kontradiktorne izjave date od strane Komandanta Policije Prizrenske regije, g. Nexhmi Krasniqija, u vezi načina na kojem je aktivist Pokreta Vetëvendosje, g. Astrit Dehari umro u Prizrenском zatvoru, kao i prevencija terorističkih napada na Kosovu, Albaniji, i u regionu.

Također, jedan poseban deo ovog poglavlja će diskutirati nadgledanje sektora unutrašnjih poslova od strane Parlamentarne Komisije za Bezbednost, Unutrašnje Poslove i Nadgledanje KSB, kao i poverenje koje kosovski građani imaju u institucije ovog sektora.

Ponovno radikalizovani kosovski građani, na putu ka Islamskoj Državi Iraka i Sirije (ISIS)!

Tokom gotovo godinu dana, u gotovo svim sastancima sa predstavnicima lokalnih i međunarodnih medija, najviši predstavnici kosovskih institucija su neprekidno izjavljivali da, tokom čitave poslednje godine, niti jedan kosovski građanin nije otišao da se pridruži terorističkim organizacijama u Iraku i u Siriji.

Tako, u Junu 2016, Ministar Unutrašnjih Poslova Kosova, g. Skender Hyseni, je izjavio da je “več pri kraju deseti mesec u kojem nije registrovan niti jedan slučaj odlazaka u spoljnim ratovanjima.”¹ Ministar Hyseni je ponovio isto i u sastanku lokalnih foruma o bezbednsoti u Prištini, izjavljujući da je “tokom čitave godine nije registrovan niti jedan slučaj bilo kakvog odlaska bilo kojeg kosovskog građana u spoljnim ratovima.”² Isto je izjavljeno i od strane Premijera Kosova, g. Isa Mustafe, u sastanku sa Ministrom Unutrašnjih Poslova, g. Skenderom Hysenijem, i Komandantom Kosovske Policije, g. Shpendom Maxhunijem, gde je istaknuto da “svi unutrašnji i međunarodni izveštaji potvrđuju pozitivni

---

1 Koha.net: Hyseni: Qe 10 muaj asnjë pjesëmarrës i Kosovës në luftëra të huaja, 10 Juni, 2016, <http://koha.net/?id=27&l=117704> (06/12/2016).

2 Ministarstvo Unutrašnjih Poslova: Ministri Hyseni u takua me anëtarët e forumeve lokale të sigurisë të rajonit të Prishtinës, 24/08/2016, <http://mpb.rks-gov.net/News.aspx?ID=641>, (08/12/2016).

rezultat da tokom poslednjih osam meseci nije bilo kosovskih građana koji su otišli u ratovima u Siriji i Iraku.”³

Ipak, ove izjave o prestanku odlazaka kosovskih građana da bi ratovali uz terorističke organizacije, su prestale u Oktobru ove godine,⁴ kada su lokalni mediji izjavili da se jedna grupa kosovskih građana već priključila terorističkim organizacijama u Siriji i Iraku.⁵ Da bi se priključili terorističkim organizacijama u Siriji i Iraku, ovi su kosovski građani izabrali rutu preko jedne susedne zemlje, to jest, Crne Gore.⁶

Prema medijskim izveštajima, građani Amir Vuniqi, Egzon Iseni, Rron Emini i Irfan Haqifi, su početkom Septembra otputovali u pravcu ratnih centara u Srednjem Istoku.⁷ Štaviše, postizanjem odlaska sa Kosova da bi se priključio terorističkim grupama, Irfan Haqifi je izmakao kosovskoj pravdi, koja ga je već bila optužila za krivična dela povezana za terorizam.⁸

Međutim, ovo nije prvi slučaj da je jedna osoba optužena za terorizam uspela da ode sa Kosova sa ciljem priključivanja terorističkim grupama. Ovo se također desilo i 2015, u vezi sa osobom sa inicijalima B.M., koja je imala meru prijave u policijsku stanici, a koja je, kasnije, promenjena u meru kućnog pritvora. Nakon ukidanja mere kućnog pritvora, kada su zakonske mere prestale, u Julu je osoba B.M. prešla graničnu tačku Hani i Elezit u pravcu Makedonije,⁹ nakon čega je nastavila putovanje u pravcu Sirije,¹⁰ koja činjenica predstavlja pobačaj organa za sprovođenje zakona i inteligencije u nadgledanju slučajeva koji su bila, ili jesu, sumnjivi u vezi sa terorizmom.

---

3 RTV 21.tv: Mustafa: Për tetë muaj asnjë kosovar nuk ka shkuar në Siri dhe Irak (Raporti RTV21-Video, 29 Mart 2016, <http://rtv21.tv/web/mustafa-per-tete-muaj-asnje-kosovar-nuk-ka-shkuar-ne-siri-dhe-irak-raport-i-rtv21-video/> (08/12/2016).

4 Koha.net: IKSN: Në shtator drejt Sirisë ka udhëtuar një grup i konsiderueshëm i Kosovarëve, 3 Oktobar 2016, <http://koha.net/?id=27&l=135733>, (09/12/2016).

5 Radio Evropa e Lirë: Pas njëviti ‘qetësie’, shënohen gjashtë raste të reja të ikjes në frontet në Siri e Irak, 24 Oktobar 2016, <http://www.evropaelire.org/a/28071980.html> , (09/12/2016).

6 GazetaExpress.com: Rruga e re drejt Sirisë – Katër kosovarë i bashkohen ISIS-it, njëri prej tyre ishte në arrest shtëpiak, 19 Oktobar 2016, <http://www.gazetaexpress.com/lajme/rruga-e-re-drejt-sirise-kater-kosovare-i-bashkohenisis-it-dy-prej-tyre-ishin-ne-arrest-shtepiak-267418/?archive=1> (09/12/2016).

7 Ibid.

8 Ibid.

9 Kosovska Policija: Kancelarija za Informacije i Odnose sa Javnošču, 22 Oktobar 2015, komunikacija preko elektronske pošte.

10 Kallxo.com: Dështimi i Drejtësisë Kosovare në Arratisjen e të Akuzuarve për Terrorizëm, 08/11/2016, <http://kallxo.com/gjnk/deshtimi-drejtësise-kosovare-ne-arratisjen-e-te-akuzuarve-per-terrorizem/1>, (09/12/2016).

Nakon ovoga, nastavak odlaženja kosovskih građana u ratovanja uz terorističge grupe u Siriji i Iraku jeste potvrđen od samih rukovodilaca kosovskih bezbednosnih institucija. Ministar MUP, g. Skender Hyseni, u Samitu Parlamentarnih Skupština NATO-a, je potvrdio da je tokom Septembra bilo šest slučajeva odlazaka prema ratnim centrima, i da je u dva od njih već potvrđeno da su oni stigli u svoje destinacije preko različitih ruta.¹¹ Ovo je također potvrđeno i od strane Kosovske Policije preko e-maila Radio Televiziji Kosova.

Štaviše, Radio Televizija Kosova je, u programu sa naslovom “Udhëve” [“Putevima”], izjavila da je do Septembra dvanaest kosovskih građana otišlo u pravcu Sirije,¹² i da, zapravo, Ministarstvo Unutrašnjih Poslova do sada nije objasnilo da li je bilo četiri ili dvanaest kosovskih građana koji su otputovali prema ratnim centrima da bi se pridružili terorističkim grupama.

Nastavak odlazaka kosovskih građana prema ratnim centrima, u vreme kada su zvaničnici kosovskih institucija tvrdili da “nema kosovskih građana koji odlaze prema ratnim zonama”, naglašava jednu prazninu u institucijama inteligencije, kao KAI i Kosovska Policija, u sprečavanju pridruživanja kosovskih građana terorističkim grupama. Također, osobe koje su organizovale ovo otpovanje, su ovo učinile u vreme kada su se bezbednosne institucije ponosile time da nema više osoba koje putuju u Siriju i Irak. Ipak, izgleda da je stvarnost drugačija, uzimajući u obzir da pojedinci na Kosovu nastavljaju da organizuju ova putovanja bez ikakvih posledica, izazivajući na taj način bezbednosne organe, i ovo jeste jedan ozbiljan problem za bezbednost zemlje.

Sprečavanje Terorističkih Napada i Hapšenje Osumnjičenih

Tokom Oktobra 2016 godine, Kosovska Policija, u saradnji sa Kosovskom Agencijom Inteligencije i Specijalnim Gonjenjem, je uspela sprečiti jedan broj terorističkih napada,¹³ koji su bili planirani da se izvedu sinhronizovano, ne samo na Kosovu, nego takođe i u Albaniji i u regiji.¹⁴

---

11 Ministarstvo Unutrašnjih Poslova: Govor Ministra Unutrašnjih Poslova, g. Skendera Hysenija, u Samitu Parlamentarne Sednice NATO-a, 24 Oktobar 2016, <http://mpb.rks-gov.net/News.aspx?ID=719>, 09/12/2016.

12 Rtklive.com: Emisija: Udhëve, <http://www.kosova.info/djali-i-komandant-lleshit-xihadist-ne-siri/> 28/ tetor/ 2016 (09/12/2016).

13 Kallxo.com: Policia e Kosovës Parandaloi Sulme Terroriste, 16/11/2016, <http://kallxo.com/policia-e-kosoves-parandaloi-sulme-terroriste/> (13/12/2016).

Četvrtog Novembra 2016, u regijama Mitrovice, Uroševca i Prištine, Kosovska Policija je uhapsila sedam osoba “zbog sumnje ugrožavanja ustavnog reda i bezbednosti zemlje.”¹⁵ U međuvremenu, prema Specijalnom Tužilaštvu, ove su osobe uhapšene zbog sumnje terorizma, s obzirom da su planirale terorističke napade, prvo na Kosovu, a zatim i na čitavom Balkanu.¹⁶ Prema medijima, uhapšene osobe, u saradnji sa ostalim osumnjičenima iz drugih zemalja regije, su planirale izvođenje napada tokom fudbalske utakmice Albanija-Izrael, koja je u početku bila planirana da se odigra u Skadru,¹⁷ ali je kasnije, zbog bezbednosnih razloga, i nakon zahteva Međunarodne Fudbalske Federacije (FIFA), prenesena u Elbasanu.¹⁸ Ovom prilikom je Osnovni Sud u Prištini doneo meru pritvora za sedmoricu osoba osumnjičenih za terorizam.¹⁹

Nakon ovog sprečenja terorističkih napada, Premijer Mustafa je dao jednu izjavu, i u postiranju u Facebook-u, on je čestitao Kosovskoj Policiji, naglašavajući da je “u roku od samo jedne nedelje naša Policia dokazala da uživa najveće poverenje građana u čitavom regionu, s obzirom na izveštaj Transparency International, i bila je na čelu svetskih medija nakon uspešnog sprečavanja terorističkih napada u utakmici Albanija-Izrael.” Slično postiranje u Facebooku je učinio i Predsednik Kosova, g. Hashim Thaçi, koji je naglasio da je Kosovska Policia, svojim uzornim radom, sprečila teroristički napad koji je bio planiran da se izvede tokom utakmice između Albanije i Izraela.²⁰

Činjenica da su kosovske bezbednosne institucije, kao Kosovska Agencija Inteligencije i Kosovska Policia, pravovremeno sprečile terorističke napade koji su mogli imati teške posledice za građane Kosova,

---

14 Ibid.

15 Kallxo.com: Arrestimet nën dyshimet për terrorizëm, 05/11/2016, <http://kallxo.com/arrestime-nen-dyshimet-per-terrorizem/> (13/12/2016).

16 Kallxo.com: Prokuroria: Të Arrestuarit Për Terrorizëm Planifikonin Sulm në Kosovë, 05/11/2016, <http://kallxo.com/prokuroria-te-arrestuarit-per-terrorizem-planifikonin-sulm-ne-kosove/> (13/12/2016).

17 Insajderi.com: Aksioni i Policisë së Kosovës kundër terrorizmit merr dhenë në mediat ndërkombëtare, 17/11/2016, <http://www.insajderi.com/aksiuni-policise-se-kosoves-kunder-terrorizmit-merr-dhene-ne-mediat-nderkombetare/> (13/12/2016).

18 FSHF konfirmon: Nuk ka shtyerje të ndeshjes, Federata Shqiptare e Futbollit, 09/11/2016, <http://www.fshf.org/index.php/sq/lajme/5277-fshf-konfimon-nuk-ka-shtyerje-te-ndeshje> (13/12/2016).

19 Kallxo.com: Paraburgim të arrestuarve për terrorizëm, 05/11/2016, <http://kallxo.com/paraburgim-te-arrestuarve-per-terrorizem/> (13/12/2016).

20 Top-Channel.tv: Sulmi terrorist ndaj Izraelit, Thaçi përgëzon strukturat e sigurisë, 16/11/2016, <http://top-channel.tv/lajme/artikull.php?id=340710> (13/12/2016).

Albanije i šire regije, i da su time povečale svoju verodostojnost unutar zemlje i na međunarodnom nivou, jeste neosporna.

Međutim, ovaj je slučaj također i upozorenje oko izuzetno velikog povećanja opasnosti od terorističkih napada na Kosovu, s obzirom da ovo jasno ukazuje da je ISIS promenio svoju strategiju u odnosu na svoje pristalice na Balkanu, zahtevajući od njih da sada vrše terorističke napade u zemljama u kojim žive, slično kao i u ostalim zemljama Evrope, pa i šire. Ovom prilikom, bezbednosne institucije, uključujući ovde i Savet Bezbednosti, treba da informišu građane oko nivoa opasnosti i pretnje od terorističkih napada, kao i o odnosnim merama opreza.

Izjava Komandanta Policije u Regionu Prizrena, Nexhami Krasniqija, oko smrti Astrita Deharija

Astrit Dehari, aktivist Pokreta Vetëvendosje, bio je jedan od pet osoba koje su uhapšene od Kosovske Policije 30 Avgusta 2016 godine,²¹ pod sumnjom da su izvele napad na Kosovsku Skupštinu 4 Avgusta 2016.²² Ovom prilikom, Osnovni Sud Prištine je doneo odluku o jednom mesecu pritvora za Astrita Deharija, kao osumnjičenog za napad na Kosovsku Skupštinu,²³ a kasnije, isti je sud produžio pritvor za još dva meseca.²⁴ Nakon 67 dana pritvora, 5-og Novembra 2016, g. Dehari je umro u Prizrenском zatvoru u okolnostima koje još uvek nisu razjašnjene.

Prva institucija koja je dala izjavu u vezi sa ovim pitanjem bila je Kosovska Popravna Služba, koja je navela da je "Astrit Dehari umro u Prizrenском Zatvoru u još nerazjašnjenim okolnostima."²⁵ Ista je

---

21 Kallxo.com: Gjashtë të Arrestuar për Sulmin në Kuvend, 30/08/2016, <http://kallxo.com/gjashte-te-arrestuar-per-sulmin-ne-kuvend/> (12/12/2016).

22 Policia e Kosovës: Informacioni Policisë së Kosovës lidhur me sulmin në ndërtesën e Kuvendit të Republikës së Kosovës, 5 Avgust 2016, <http://www.kosovopolice.com/sq/informacione/informacion-i-policise-se-kosoves-lidhur-me-sulmin-ne-ndertesen-e-kuvendit-te-republikes-se-kosoves>, (12/12/2016).

23 Kallxo.com: Paraburgim dhe Arrest Shtëpiak për Sulmin në Kuvend, 01/09/2016, <http://kallxo.com/paraburgim-dhe-arrest-shtëpiak-per-sulmin-ne-kuvend/>, (12/12/2016).

24 Kallxo.com: U vazhdohen masat të dyshuarve për sulmin në Kuvend, 29/09/2016, <http://kallxo.com/u-vazhdohen-masat-te-dyshuarve-per-sulmin-ne-kuvend/> (12/12/2016).

25 Koha.net: Vdes aktivisti i Vetëvendosjes, Astrit Dehari, i paraburgosur në burgun e Prizrenit, 5 Novembar 2016, <http://koha.net/?id=3&l=140983>(12/12/2016).

institucija izjavila da je pokojni Astrit Dehari "umro u Regionalnoj Bolnici u Prizrenu."²⁶ Kasnije je smrt potvrđena od strane Glavnog Tužioca Prizrenskog Tužilaštva, Sylë Hoxhe, koji je ovo kvalifikovao kao "sumnjivu smrt u nejasnim okolnostima."²⁷

Međutim, ono što je prouzrokovalo najveću konfuziju i neizvesnost za porodicu i javno mnjenje,²⁸ je bila izjava Komandanta Prizrenske Regionalne Policije, Nexhmi Krasniqija, koji je, nakon smrti Deharija izjavio da "prema prvim informacijama koje imamo od Direktora Pritvornog Centra u Prizrenu, žrtva je upotrebila neke lekove i nakon toga je pala u komu. On je umro na putu ka hitnoj pomoći, i u hitnu je pomoć stigao bez znakova života."²⁹

Ova izjava Komandanta Krasniqija je bila nepromišljena, i, uostalom, ona nije ni bila u oblasti njegovih nadležnosti, s obzirom da je Astrit Dehari već bio u rukama Kosovskog Tužilaštva i Kosovske Popravne Službe, tako da je jedna takva izjava mogla biti data samo od forenzičke službe nakon autopsije.

Za smrt Astrita Deharija, Ministarstvo Pravde je odredilo meru suspenzije protiv četvorice zvaničnika popravne službe Prizrena.³⁰ Međutim, Ministarstvo Unutrašnjih Poslova nije preduzelo iste mere protiv Komandanta Policije Prizrenske Regije, Nexhmi Krasniqija, prvo, zbog date izjave koja je bila van oblasti njegovih nadležnosti, i, drugo, zbog tog što je naškodila poverenju građana u istražni proces za objašnjenje Deharijevo slučaja.

Parlamentarno Nadgledanje

Tokom perioda od 15 Juna do 15 Novembra 2016, Parlamentarna Komisija za Unutrašnje Poslove, Bezbednost i Nadgledanje Kosovske Bezbednosne Snage je održala 6 sastanaka u kojima su diskutirana

---

26 Koha.net: SHKK: Astrit Dehari ndërroi jetë në spitalin e Prizrenit, 5 Novembar 2016, <http://koha.net/?id=3&l=140988>(12/12/2016).

27 Koha.net: Prokuroria nis hetimet për vdekjen e dyshimtë të Astrit Deharit, 5 Novembar 2016, <http://koha.net/?id=27&l=141006>(13/12/2016).

28 Koha.net: Familja Dehari: Autopsia e djalit tonë të mos bëhet pa praninë e mjekëve të caktuar nga ne, 5 Novembar 2016, <http://koha.net/?id=27&l=141018>(13/12/2016).

29 Koha.net: Policia: Astrit Dehari konsumoi barna, ra në gjendje kome dhe vdiq rrugës për në spital, 5 Novembar 2016, <http://koha.net/?id=27&l=141016>(13/12/2016).

30 Republika e Kosovës, Ministria e Drejtësisë së Kosovës: Suspendohen katër zyrtarë të Qendrës së Paraburgimit në Prizren, 22 Novembar 2016, <http://www.md-ks.net/?page=1,8,1980> (13/12/2016).

pitanja u vezi sa unutrašnjim poslovima, i ovi su sastanci održani 19 i 26 Jula, 8 Avgusta, i 5 i 18 Oktobra 2016.

U sastanku 19 Jula 2016, izveštaj o bezbednosnoj situaciji na Kosovu je dat od strane Ministra Unutrašnjih Poslova, g. Skendera Hysenija, i u nastavku čemo diskutirati glavna pitanja njegove prezentacije. Ministar Hyseni je naglasio da je bezbednosna situacija u nekoliko datih oblasti dobra, ali da ona nije zadovoljavajuća u oblasti saobraćaja, tako da zakonodavstvo u oblasti saobraćaja treba da se promeni.³¹ U vezi sa ovim, ovde se treba napomenuti da je Zakon o Odredbama Putnog Saobraćaja ušao na snagu nedavno, 20 Septembra 2016-e.³² Ministar je također raportirao o rezultatima koji su postignuti tokom poslednjih šest meseci u borbi protiv korupcije. Također, u vezi sa nasilnim ekstremizmom i radikalizacijom, Ministar Hyseni je naglasio da je Republika Kosova postigla znatan napredak, i da danas imamo situaciju koja je, onoliko koliko je to moguće, pod kontrolom.³³

Među ostalim pitanjima, u ovom je sastanku Ministar Hyseni dao objašnjenja u vezi sa žalbama na Kosovsku Policiju tokom njenog intervenisanja u protestima Januara 2015 godine, kojom je prilikom informisao da je Inspektorat Kosovske Policije prenela organima gonjenja postupak oko 87 žalbi. U vezi sa članstvom u INTERPOL-u, on je naglasio da će jedan tim ove institucije doći na Kosovo, da bi odredio pravni model za članstvo Kosova u ovoj instituciji, i da će se ovo desiti tokom sledeće tri godine. On je također dao objašnjenja u vezi sa borbom protiv terorizma i radikalizacije, uključujući i hapšenja i izdržavanja kazni, kao i o registraciji 21 nevladine organizacije. Međutim, prema beleškama sastanka, Ministar Hyseni nije odgovorio na pitanje poslanika Nuredina Ibishi, oko izvršenja 17 preporuka Komisije za primenu Zakona o Policiji, čime je izbegnuta diskusija konkretnih rezultata jednog od najozbiljnijih parlamentarnih nadgledanja u bezbednosnom sektoru.

U međuvremenu, dnevni red sastanka Komisije od 26 Jula 2016 godine, je obuhvatio diskusiju Radnog Plana Komisije za prvih šest meseci 2016 godine. Zapis i rad Komisije za Unutrašnje Poslove, Bezbednost

---

31 Kuvendi i Kosovës: Procesverbali i mbledhjes së Komisionit për Punë të Brendshme, Siguri dhe Mbikëqyrje të Forcave të Sigurisë, datë, 19/07/2016, Raportimi i Ministrit të MPP-së, z. Skender Hyseni.

32 Klan Kosova: Sot hyn në fuqi ligji i ri i trafikut, 20 Septembar 2016, <http://klankosova.tv/sot-hyn-ne-fuqi-ligji-i-ri-i-trafikut/> 15/12/2016.

33 Kuvendi i Kosovës: Procesverbali i mbledhjes së komisionit për punë të brendshme, siguri dhe mbikëqyrje të forcave të sigurisë, datë, 19/07/2016, Raportimi i Ministrit të Punëve të Brendshme, z. Skender Hyseni.

i Nadgledanje Bezbednosne Snage Kosova če se tretirati šire u zadnjem odeljku ovog broja Observera, u analizi javnih politika.³⁴

U sastanku Komisije od 8 Avgusta 2016 godine, Generalni Komandant Kosovske Policije, g. Shpend Maxhuni, je podneo izveštaj o bezbednosnoj situaciji na Kosovu. Direktor Policije, g. Maxhuni, je naglasio da Kosovska Policija bezbednosnu situaciju procenjuje kao mirnu i stabilnu, i pod kontrolom bezbednosnih institucija. On je naglasio da je tokom prvog dela godine 2016 Kosovska Policija izvršila sve dužnosti i planiranja u skladu sa strateškim planom za prvu godinu perioda 2016-2020. Sa druge strane, pitanja postavljena od poslanika Komisije su bila povezana uglavnom oko napada na Kosovsku Skupštinu koji se desio 4 Avgusta 2016, kao i o pucnjavi vatrenim oružjem koja se desila u "Beer Fest"-u. Poslanici su tražili informacije uglavnom oko napada na Kosovsku Skupštinu, uzimajući u obzir da je to prouzrokovalo paniku među građanima. Direktor Policije, g. Maxhuni, ja u svojim odgovorima naveo da je to bio jedan ozbiljan napad, i da je on zajedno sa Specijalnim Tužilaštvom bio kvalifikovan kao jedno delo sa terorističkim elementima, kao i da će se on tretirati kao takav. Sem toga, on je rekao da želi da osigura sve građane Kosova da će Kosovska Policija delovati svim raspoloživim kapacitetima da bi izvršioce ovog napada dovela pred pravdu. U vezi sa incidentom koji se desio u "Beer Fest"-u, on je naglasio da su nepoznati pojedinci pucali vatrenim oružjem u vazduh, i da je Kosovska Policija preduzela mere da bi situaciju stavila pod kontrolu. On je također naglasio da je u vezi sa ovim incidentom Kosovska Policija izradila konkretan plan, zajedno sa Opštinskim Savetom Prištine, kao i sa organizatorom ovog događaja. Također, poslanik Daut Haradinaj je spomenuo da, prema nekim medijima, verski radikali mogu imati kampove za obuku na Kosovu. Direktor Policije, g. Maxhuni je naveo da na Kosovu nema takvih kampova koji obučavaju pojedince sa radikalnim sklonostima, s obzirom da Kosovska Policija ima mehanizme da kontroliše čitavu teritoriju.³⁵

U sastanku Komisije održanom 5 Oktobra 2016, diskutovano je hapšenje od strane srpskih vlasti člana Kosovske Policije Nehata Thaćija. Komisija je urgentno zatražila oslobođanje oficira Nehata Thaćija, i apelovala je lokalnim i međunarodnim autoritetima da vrše pritisak na zvaničnike Beograda da ga

---

34 Kuvendi i Kosovës: Procesverbal i Komisionit për Punë të Brendshme, Siguri dhe Mbikëqyrjen e Forcës së Sigurisë së Kosovës, 26/07/2016.

35 Kuvendi i Kosovës: Procesverbali datës 8 gusht 2016, Komisioni për Punë të Brendshme, Siguri dhe Mbikëqyrjen e Forcës së Sigurisë së Kosovës, Raportimi i Drejtorit të Përgjithshëm të Policisë së Kosovës z.Shpend Maxhuni rrëth situatës së sigurisë në Kosovë,
http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/proc/proc__2016_08_08_10_6584_al.pdf

oslobode, kao i da se prestane sa praksama “starog mentaliteta.” Ovom prilikom, Komisija je također postavila zahtev za primenu recipročnih mera između dve države.³⁶

U međuvremenu, u sastanku Komisije održanom 12 Oktobra 2016, podnesen je izveštaj od strane Predsednika Izvršnog Odbora Policijskog Inspektorata Kosova (PIK), g. Hilmi Mehmetija. Ovom prilikom je naglašeno da je tokom devet meseci, u periodu od 1 Januara do 30 Septembra 2016, PIK primio 1021 žalbu – dakle, bio je porast u broju žalbi u poređenju sa 896 žalbi primljenih godinu dana ranije. Nakon izvršene analize od Divizije za Žalbe, 622 žalbe su vraćene Direkciji za Profesionalne Standarde Kosovske Policije, zbog toga što nisu pronađeni elementi krivičnih dela, a ostala grupa žalbi (379) je poslata u Odelenju za Istrage PIK-a. On je također napomenuo da u organizacionoj strukturi PIK-a deluje Odelenje za Inspekcije, koje je tokom ovog perioda izvršila 5 redovnih i 3 vanrednih inspekcija. Na osnovu izveštaja, bilo je jedno manje smanjenje u budžetu Divizije za Budžet i Financije, gde je 52.000 € uzeto od strane Ministarstva za Financije zbog budžetskih skraćenja, i ovo je direktno uticalo na rad u PIK-u, zato što je zbog ovoga 29.000 € povućeno od kapitalnih troškova, i ova su sredstva upotrebljena za snabdevanje oružjem.³⁷

U sastanku 18 Oktobra 2016, izveštaj je podnesen od g. Naima Rexhe, Generalnog Zamenika Direktora Policije, o hapšenju člana Kosovske Policije, potpukovnika Nehata Thaćija od strane Srpske Policije. Prema g. Rexhi, potpukovnik Kosovske Policije, g. Nehat Thaći je bio na godišnjem odmoru, putujući za Nemačku i Švajcarsku da bi posetio svoje rođake, i on je bio na tranzitnom prelasku preko Srbije. Njegovo hapšenje od srpskih vlasti je bilo zasnovano na poternici iz 2010 godine, zbog “krivičnog dela terorizma, za koje je tvrđeno da je izvršeno 1999 godine.”

Ovom prilikom, poslanici Parlamentarne Komisije za Unutrašnje Poslove, Bezbednost i Nadgledanje Kosovske Snage Bezbednosti, su postavili nekoliko pitanja Zameniku Direktora, g. Naimu Rexhi, koja su bila u vezi sa hapšenjem g. Thaqija. Predsednik Komisije je postavio pitanje da li je ovo bio prvi put da je

---

36 Kuvendi i Kosovës: Procesverbali i datës 5 tetor 2016, Komisioni për Punë të Brendshme, Siguri dhe Mbikëqyrjen e Forcës së Sigurisë së Kosovës. këtu u diskutua lidhur me arrestimin nga Serbia të pjesëtarit të Policisë së Kosovës, nënkolonel Nehat Thaćit.

http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/proc/proc__2016_10_05_11_6644_al.pdf

37 Kuvendi i Kosovës: Procesverbali i datës 12 tetor 2016, Komisioni për Punë të Brendshme, Siguri dhe Mbikëqyrjen e Forcës së Sigurisë së Kosovës; raportimi i Kryeshefit Ekzekutiv të Inspektoratit Policor të Kosovës, z. Hilmi Mehmetit.

http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/proc/proc__2016_10_12_11_6654_al.pdf

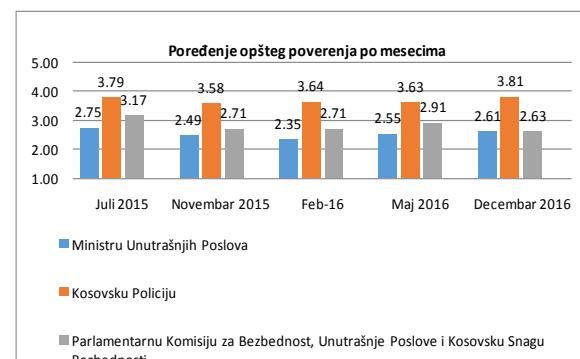
g. Nehat Thaqi prešao granicu. Da li je on bio upoznat da je bio u listi traženih osoba? Također, poslanik Fadil Demaku je želeo znati da li su viši oficiri Kosovske Policije obavezani da informišu svoje nadležne oko mesta gde su, i oko njihovih kretanja tokom odmora. U ovom su sastanku poslanici postavili i druga tehnička pitanja oko Kosovske Policije.

Sa druge strane, Zamenik Direktora Kosovske Policije, g. Naim Rexha je u svojim odgovorima naglasio da, prema kontroli sistema u svim graničnim tačkama, rezultira da g. Thaqi ranije nije ušao u Srbiju. Međutim, Predsednik Komisije, g. Daut Haradinaj, je dodao da je Bojan Mitić rekao da je g. Nehat Thaqi prešao granicu više od jednog puta, i ovo sugeriše da ga je srpska država uhapsila politički. Ipak, g. Rexha je također naglasio da zapisi koje imaju ne ukazuju da je g. Thaqi prešao granicu i da je ušao u teritoriju Srbije. Također, prema onome što je Kosovska Policija znala, g. Thaqi nije bio na listi osoba za kojima je izdata poternica. U vezi sa ovim pitanjem putovanja, on je naglasio da svi policijski zvaničnici uživaju slobodu kretanja, ali da su obavezni da popune formular sa podacima za svoje prve nadležne, da bi se donela odluka o tome da li će se odmor odobriti.³⁸

Poverenje Kosovskih Građana u Ministra Unutrašnjih Poslova, Kosovsku Policiju i Parlamentarnu Komisiju za Bezbednost, Unutrašnje Poslove i Kosovsku Snagu Bezbednosti

Građani anketirani u Decembru 2016 godine su imali mogučnost da izraze nivo poverenja koje imaju u institucije i institucionalne čelnike brojevima od 1 do 5, gde 1 izražava najniži, a 5 najviši nivo poverenja.

Kada se usporede ankete izvršene u Julu 2015, Novembru 2015, Februaru 2016, Maju 2016 i Decembru 2016, o opštem poverenju o Ministru Unutrašnjih Poslova, vidimo da imamo porast poverenja u poređenju sa Majem 2016. Također, imali smo i porast poverenja u Kosovsku Policiju. Sa druge strane, pad poverenja u poređenju sa Majem 2016 je

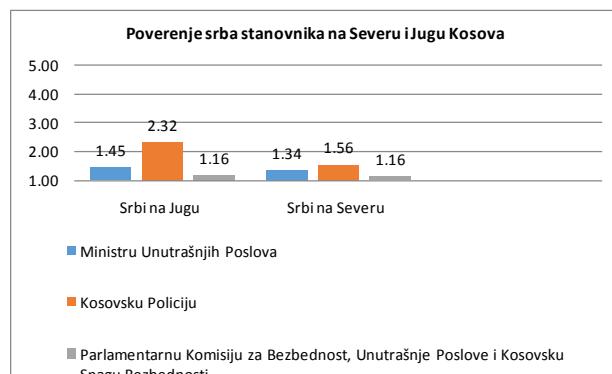
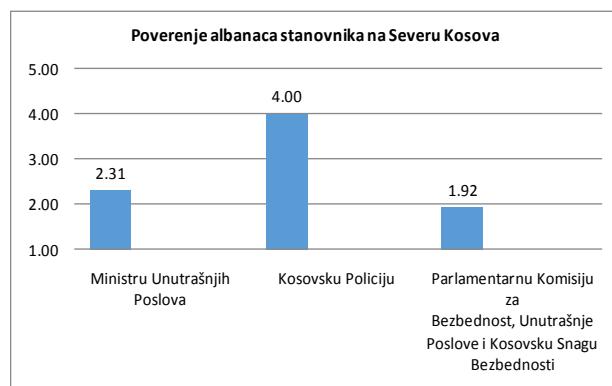
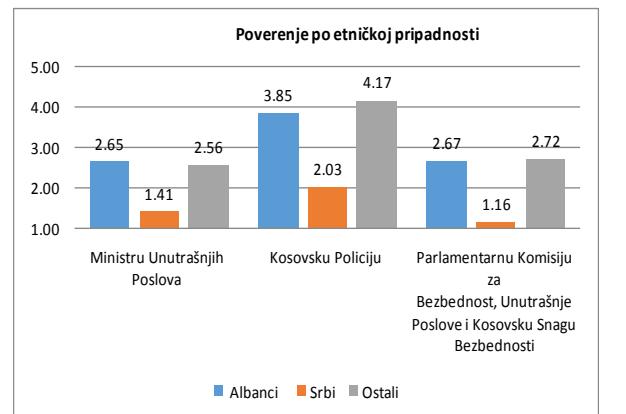
38 Kuvendi i Kosovës: Procesverbali datës 18 tetor 2016, Komisioni për Punë të Brendshme, Siguri dhe Mbikëqyrjen e Forcës së Sigurisë së Kosovës, ka raportuar Naim Rexha, Zëvendës Drejtësor i Drejtësorit të Përgjithshëm i Policisë.

zabeležen za Parlamentarnu Komisiju za Bezbednost, Unutrašnje Poslove i Kosovsku Snagu Bezbednosti. Također, od svih ovih institucija, jeste Kosovska Policija ta koja uživa najviši nivo poverenja.

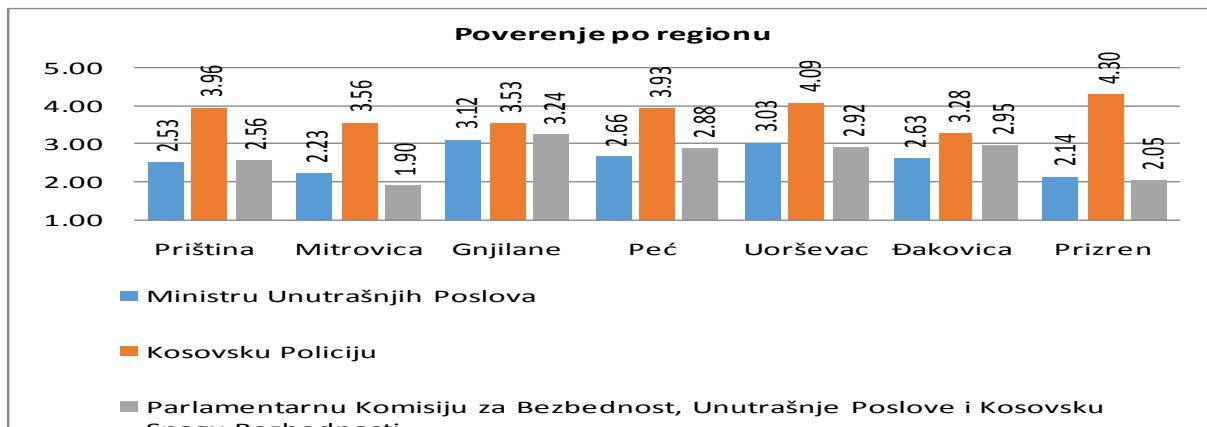
Što se tiče poverenja izraženog po etničkim grupama, Kosovska Policija uživa najviši nivo poverenja među ostalim zajednicama, i one su praćene od albanske zajednice. Ministar Unutrašnjih Poslova uživa najveće poverenje među albancima, i ovo je praćeno poverenjem među ostalim zajednicama, a najniže poverenje ima među srpskom zajednicom. Parlamentarnoj Komisiji o Bezbednosti, Unutrašnjim Poslovima i Kosovskoj Snazi Bezbednosti se najviše veruje među ostalim zajednicama, zatim sledi albanska zajednica, i ova Komisija uživa minimalno poverenje među pripadnicima srpske zajednice.

Što se tiče albanaca koji žive na severu Kosova, oni izražavaju najveće poverenje u Kosovsku Policiju. Nakon Policije, na drugom mestu dolazi Ministar Unutrašnjih Poslova, dok Parlamentarna Komisija za Bezbednost, Unutrašnje Poslove i Kosovsku Snagu Bezbednosti ima najmanje poverenje među albancima koji žive na Severu.

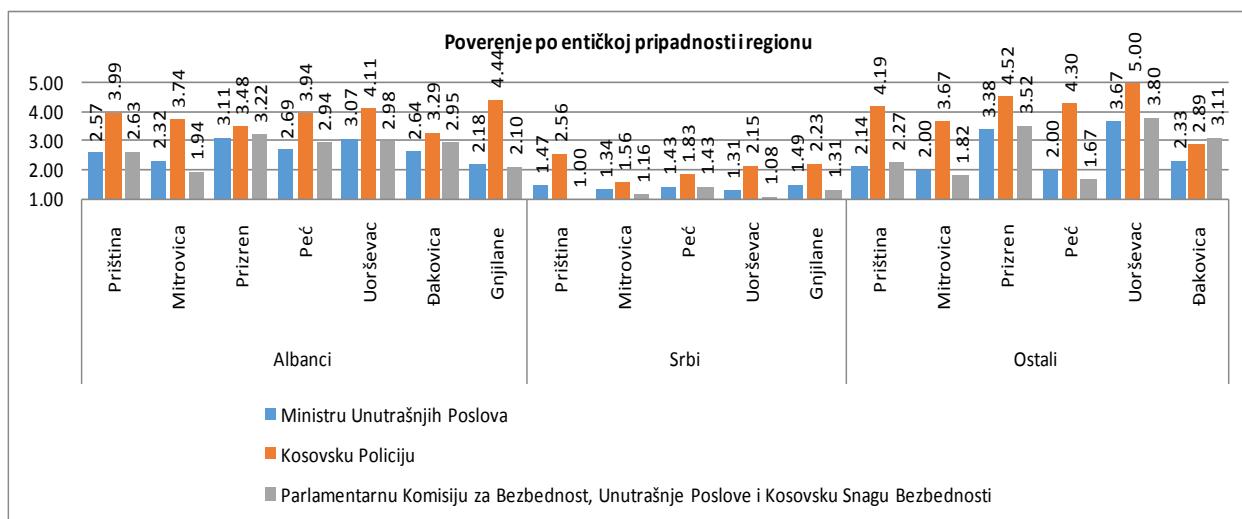
Sa druge strane, srbi koji žive na Jugu i Severu najviše poverenja imaju u Kosovsku Policiju, i Ministru Unutrašnjih Poslova, i, u ovoj grupi, Parlamentarna Komisija za Bezbednost, Unutrašnje Poslove i Kosovsku Snagu Bezbednosti ima minimalno poverenje.

U vezi sa poverenjem po regijama, Kosovska Policija uživa najveće poverenje na čitavom Kosovu, i najviše su vrednosti zabeležene u Gnjilanu, Uroševcu i u Prištini. Na drugom mestu u vezi sa poverenjem građana na osnovu regija jeste Parlamentarna Komisija o Bezbednosti, Unutrašnjim Poslovima i Kosovskoj Snazi Bezbednosti, dok Ministar Unutrašnjih Poslova drži treće mesto po regijama.

Što se tiče poverenja po regijama i etničkim pripadnostima, Kosovska Policija uživa najveće poverenje među ostalim zajednicama, gdje je najviši procenat dobijen u opštinama Uroševca, Prizrena i Peći. Na drugom mestu u vezi sa poverenjem u Kosovsku Policiju jeste albanska zajednica, gde je najviši procenat zabeležen u Gnjilanu, Uroševcu i Prištini, dok srpska zajednica ima najviše poverenje u Kosovsku Policiju u regijama Prištine, Gnjilana i Uroševca. Ostale dve institucije, Ministar Unutrašnjih Poslova, i Parlamentarna Komisija o Bezbednosti, Unutrašnjim Poslovima i Kosovskoj Snazi Bezbednosti, uživaju srednje poverenje među albancima i ostalim zajednicama.

2. NADGLEDANJE SEKTORA KOSOVSKE SNAGE BEZBEDNOSTI

Tokom perioda od Avgusta do kraja Novembra 2016, sektor Kosovske Snage Bezbednosti (KSB) je bio karakterisan sa tri glavna događaja, naime, sa događajima koji su povezani sa transformacijom KSB u Kosovske Oružane Snage (KOS), zajedno sa zahtevima Srpske Liste da bi podržali ovu transformaciju; zatim, verski rituali i usluge za članove KSB tokom radnog vremena, kada su u uniformama; i, izjava Komandanta KSB o štićenju Kosovskih granica od strane KSB, to jest, KOS.

Period Predviđen za Transformaciju KSB u KOS, i Zahtevi Srpske Liste

U članku objavljenom u KohaNet prvog Novembra 2016, pod nazivom “Koliko će potrajati transformacija KSB u Armiju,”³⁹ prema rečima Ministra KSB, g. Haki Demollija, pred Parlamentarnom Komisijom za Spoljne Poslove, proces potpune transformacije KSB u armiju će potrajati deset godina. On je također naveo da će tokom ovog perioda, broj aktivnih članova Snage biti udvostručen, od 2.500 u 5.000, i da će broj rezervnih članova biti gotovo učetvorostručen, od 800 na 3.000.

U ovom izveštaju, g. Demolli je također diskutirao zahteve koji su predstavljeni od strane poslanika Srpske Liste, da bi oni prihvatili ovu transformaciju. On je rekao da ovi zahtevi nisu bili protiv-zakoniti. U vezi ovoga, g. Demolli je rekao, “stvarno sam čuo po medijima da je bilo pregovora oko dva zahteva, za zamenika komandanta, i o jednoj jedno-etničkoj jedinici. Možete biti uvereni da u našim sastancima uopšte nisu bili spomenuti ovakvi zahtevi.”⁴⁰ Ministar Demolli je također naglasio da su među zahtevima Srpske Liste bili oni da “zamenik Komesara za Uniformu u KSB i Policiji – za Oružane Snage i Policiju – treba da bude od članova srpske zajednice; bilo je također zahtev za povećanjem broja članova KSB, a mi uostalom i radimo u tom pravcu, i bilo je također nešto sa čime se nismo složili, naime da se Zakon o Transformaciji KSB pretvori u Zakon od Vitalnog Interesa; to jest, oni žele ponovno da imaju jedan kontrolni mehanizam, i mi se nismo složili sa time.”⁴¹

---

39 ‘Sa do të zgjasë shndërrimi i FSK-së në Ushtri,’ KohaNet: <https://koha.net/?id=27&l=140311>, 1 Novembar 2016.

40 Ibid.; u video-prilogu, ovaj deo počinje u 0min:43sekundi.

41 Ibid; 1minut:sekundi.

Inače, tokom leta 2015 godine, jedna grupa članova vlade i institucionalnih rukovodilaca Republike Kosovo, koja se sastojala od Predsednika Republike, Hashima Thaćija, Premijera, Isa Mustafe, Ministra Haki Demollija, Zamenika Ministra, Bajrama Gecaja, i Komandanta KSB, generala Rrahmana Rame, se sastala sa članovima Srpske Liste, Zamenikom Premijera, Branimirom Stojanovićem, Ministrom Daliborom Jevtićem, i Ministrom Ljubomirom Marićem.⁴² U ovom su sastanku učesnici pregovarali oko zahteva i uslova koje je Srpska Lista postavila da ne bi nastavila sa sprečavanjem transformacije KSB u KOS. U ovim pregovorima članovi Srpske Liste **nisu** izrazili, **bilo** neki zahtev da Zamenik Komandanta KSB/KOS bude od strane članova srpske zajednice, **bilo** neki zahtev da Zamenik Direktora KAI treba da bude srbin, dakle, zahteve koji su jako često bili spominjani po medijima i Kosovskom javnom mnjenju.⁴³ Također, Srpska Lista **nije** izrazila bilo kakav zahtev za neku nacionalnu mono-etničku jedinicu.⁴⁴

Glavni zahtevi koje je Srpska Lista postavila u ovim pregovorima su bili sledeći:⁴⁵

1. Da Zamenik Komesara za Uniformu za KSB/KOS i Policiju treba da bude član srpske zajednice. Inače, ova je nova pozicija predviđena amandmanima na Ustav Kosova koji su zahtevani za transformaciju KSB u KOS, a tiče se ljudskih prava u KOS, to jest, ljudskih prava oficira.
2. Da Zakon o KOS bude zakon od vitalnog interesa – dakle, promena ovog Zakona se ne može postići bez glasova 2/3 poslanika u Skupštini, i bez glasova 2/3 poslanika u Skupštini koji su pripadnici manjinskih zajednica. Ovaj je zahtev odbijen tokom pregovora.
3. Bio je, također, i zahtev za rezervisana poslanička mesta u Skupštini Republike Kosovo, zahtev koji nije prihvачen tokom pregovora. U mesecima April-Maj 2014 godine, nastavak roka za rezervisana poslanička mesta za manjinske zajednice u Kosovskoj Skupštini je bio nuđen Srpskoj Listi – između ostalog – da ne bi ometali transformaciju KSB, ali u to vreme Srpska Lista nije prihvatile ovu ponudu.⁴⁶

---

42 Od razgovora sa jednim višim vladinim zvaničnikom Republike Kosovo, 22 Novembar 2016.

43 Tako, na primer, u okruglom stolu organiziranom nakon izdanja prethodnog, 4 broja Observera, poslanik i član Komisije za Bezbednost Kosovske Skupštine, Duda Balje, je izjavila da je jedan od zahteva Srpske Liste da Zamenik Direktora KAI treba da bude iz srpske zajednice.

44 Ibid.

45 Svi zahtevi u nastavku su ibid.

46 O detaljima o tome kako se obećanje za rezervisana mesta upotrebilo da bi se poslanici Srpske Liste privukli da prihvate transformaciju KSB u KOS tokom meseca April-Maj 2014, kao i o političkoj pozadini ovih obećanja, vidi rad

4. Zahtev za povećanje broja srba u KOS, koji bi bio saglasan sa procentom srba u Kosovskoj populaciji, i ovaj je zahtev bio prihvačen tokom razgovora.
5. Zahtev da KOS nemaju pravo da uđu na Sever Kosova bez prethodnog odobrenja od strane KFOR-a.⁴⁷
6. Zahtev da se pravo na imovinu primenjuje, koji se ne povezuje direktno sa pitanjem transformiranja KSB u KOS, i koji je prihvačen, s obzirom da je primena zakona primarna obaveza svih institucija.
7. Zahtev za još jednu javnu televiziju na srpskom jeziku, sem RTK2, koji, ponovno, nije u direktnoj vezi sa diskutovanom transformacijom.

Inače, od vremena kada su se ovi razgovori održali pa do sada, bilo je više zahteva da se kontakti sa Srpskom Listom nastave, ali je ova Lista sve od tada izbegavala dalnje pregovore.⁴⁸ Zbog ovog razloga, transformacija KSB u KOS nastavlja da biva talac Srpske Liste, koja, štaviše, već nekoliko meseci ne učestvuje u sastancima Kosovske Vlade i Skupštine.

Verski Rituali i Verske Usluge za Članove KSB u Uniformi tokom Radnog Vremena

Četrnaestog Novembra 2016 godine, GazetaExpress je objavila kraći članak pod naslovom “Ministre, da li su ti ovo vojnici, ili hodže?”, koji govori o molitvama i verskim ritualima jednog broja vojnika KSB u uniformi, koji su u ovim ritualima učestvovali tokom vremena kada su bili na dužnosti. U vezi sa ovim pitanjem, KIPRED je zatražio razgovor, da bi se informisao o načinu na kojem je regulisano pitanje verskih službi za članove KSB kada su u uniformi i na radnom vremenu.⁴⁹

U ovom smo razgovoru informisani da članovi KSB nemaju pravo da učestvuju u verskim službama. Inače, KSB ne sprečava bilo koga da praktikuje svoju veru, sve dok ovo ne ometa funkcionalnost i

---

‘Transformacija Kosovske Snage Bezbednosti u Kosovske Oružane Snage na Raskršću: Šta dalje?’, u Observeru Br. 1, Juli 2015, st. 36.

47 O detaljima o tome kako se desilo da je KSB preuzela na sebe obavezu da ne ulazi na Sever Kosova bez prethodnog odobrenja NATO-a, kao i o političkim posledicama ovoga, vidi, ponovo, rad ‘Transformacija Kosovske Snage Bezbednosti u Kosovske Oružane Snage na Raskršću: Šta dalje?’, u Observeru Br. 1, Juli 2015, st. 35-6.

48 Od istog razgovora sa vladinim zvaničnikom Republike Kosovo.

49 Ovaj je razgovor sproveden sa g. Ibrahimom Shalom, Direktorom Odeljenja KSB za Odnose sa Javnošću, 22 Novembra 2016.

operacionalizaciju KSB, i uz poštovanje uslova predviđenih u ugovoru o službi. U KSB molitve u toku radnog vremena nisu dozvoljene, sem Molitve Petka, uz uslov da član KSB koji praktikuje tu molitvu jeste slobodan prema radnom vremenu, i da on/ona sprovodi tu molitvu na račun svojeg slobodnog vremena. Inače, pravo na Molitvu Petka je dato na osnovu dobre volje i razumevanja vernika unutar KSB, da bi se izrazilo poštovanje prava i slobode vere, do te mere koja je dozvoljena od uslova i misije KSB.⁵⁰

Napomenuto je također da pitanja učestvovanja u verskim službama nisu regulisana bilo kakvim zakonom ili unutrašnjim propisima. Niti Ustav Kosova, niti bilo koji zakon na snazi u Republici Kosova, ne obavezuju KSB da ispuni uslove za verske rituale ili za Molitvu Petka unutar institucije. Inače, spomenuto je da se pitanje odobrenja bilo kakvog zakona koji bi regulisao ove aspekte, jeste daleko više pitanje državne politike i spremnosti da se ova pitanja tretiraju. Ako se odobri bilo kakav zakon o ovome, on treba da bude zasnovan na zakone država zapadnih demokratija koji regulišu pitanja verskih aktivnosti unutar njihovih armija koje su članice NATO-a, budući da je to ono čemu mi kao država težimo.⁵¹

Spomenuto je, također, da KSB jeste zatražila od verskih institucija tri velike vere na Kosovu, da ima u svojim redovima po jednog člana u rezervi od sve ove tri vere, a koji će ponuditi neophodne verske usluge u hitnim slučajevima, na primer, verske usluge tokom sahrana, nakon smrti nekog od članova KSB. Od ovih, samo je Islamska Zajednica Kosova odgovorila na ovaj zahtev, tako da u strukturi rezervnog osoblja KSB jeste jedan hodža koji je angažovan u snabdevanju verskim uslugama. Inače, institucije ostale dve vere nisu odgovorile na ovaj zahtev, tako da, u slučaju nužde, KSB traba da se oslene na usluge koje treba tražiti van svojih redova.⁵²

Međutim, ovde se treba spomenuti da različite zemlje NATO-a imaju različite propise za regulisanje verskih aktivnosti vojnih lica sopstvenih oružanih snaga, a ove zavise od karaktera države, uključujući ovde i definiciju sekularizma u tim državama, dakle, odnose vere sa bezbednosnim i vojnim delom javnog sektora.

Uloga Oružanih Snaga u Obezbeđenju Kosovske Granice

---

50 Ibid.

51 Ibid.

52 Ibid.

Tridesetiprvog Oktobra 2016 godine, program Interaktiv u KohaVision TV, jeste imao za gosta Komandanta KSB, generala Rrahmana Ramu.⁵³ U ovom intervjuu general Rama je informisao javno mnjenje na Kosovu o čitavom opsegu razvoja unutar i u vezi sa KSB. Ovde čemo se usredsrediti na jedno postavljeno pitanje, i na odgovor koji je general Rama dao, a koji može da stvori pogrešan utisak o pitanju zaštite Kosovskih granica.

Pitanje postavljeno od strane novinara KohaVision je bilo: "Rekli ste ranije da želite da proizvodite bezbednost: da li ovo sugeriše da će vrlo brzo, dakle, da jeste jedan san da vojnici Kosova štite granice Kosova?"⁵⁴ U međuvremenu, odgovor generala Rame je bio: "Ovo jeste naš cilj i naša težnja, i ja govorim na osnova Pregleda Bezbednosnog Sektora, dakle, jedna od naših glavnih dužnosti će biti upravo to ...".⁵⁵

U vezi sa ovim odgovorom generala Rame trebamo ponoviti nekoliko stvari koje su također napomenute u prethodnim brojevima Observera.⁵⁶ U demokratskim zemljama armija se ne bavi štićenjem granica, imajući u obzir da je to dužnost policije – armija na granici, u vreme mira, je karakterisala bivše komunističke i diktatorijalne režime. Armija nema nikakvu ulogu **u obezbeđenju** granica za vreme mira – ona ima obavezu **zaštite** granice za vreme rata. Ovo je također određeno uputstvima EU za Integrисано Upravljanje Granica,⁵⁷ koja su također deo Acquis Communitaire, to jest, uslova koje jedna zemlja treba ispuniti da bi postala članica EU. Također, ovo je i deo Nacionalne Strategije Republike Kosovo za Integrисано Upravljanje Granica.⁵⁸

Dakle, odgovor generala Rame, da obezbeđivanje granica Kosova od strane vojnika Kosova jeste "naš cilj i naša težnja [dakle, KSB/KOS]", i da će "jedna od naših glavnih dužnosti biti upravo to," jeste jedna pogrešna interpretacija uloge armije u demokratskim zemljama u odnosu na upravljanje granica za vreme mira, i na njihovu zaštitu za vreme rata.

---

53 KohaVision, Interaktiv, <http://www.kohavision.tv/interaktiv/1026/rrahman-rama-biseda/>, 31 Oktobar 2016.

54 Ibid, u snimku, od 28min:20sek, do 28min:32sek.

55 Ibid, čitav odgovor generala Rame u snimku je od 28min:32sek., sve do 29min:22 sek.

56 Vidi, na primer, Observer Br. 4, Juli 2016, st. 18.

57 European Commission: Guidelines for Integrated Border Management in the Western Balkans, Januar 2007, http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/financial_assistance/cards/publications/ibm_guidelines_en.pdf

58 Qeveria e Kosovës, Strategjia Kombëtare e Republikës së Kosovës për Menaxhimin e Integruar të Kufirit, http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Strategjia_Kombetare_per_MIK_2013-2018.pdf. Također, ovaj deo je naglašen i u Observeru Br. 4, Juli 2016, st. 18.

Nadgledanje Parlamentarne Komisije

U ovom izveštajnom periodu održano je šest sastanaka Parlamentarne Komisije za Bezbednost, Unutrašnje Poslove i Nadgledanje KSB, a KSB i Savet Bezbednosti su diskutovani u dva od njih, koji su održani 15 Septembra i 11 Novembra 2016. U sastanku 15 Septembra, predstavljen je Plan Integriteta KSB, a u sastanku 11 Novembra izveštaj je dao Sekretar Kosovskog Saveta Bezbednosti. U međuvremenu ostala četiri sastanka Komisije su tretirani u izveštaju o Ministarstvu Unutrašnjih Poslova, koji je dat prethodno.

U izveštavanju 15 Septembra 2016, Komandant KSB, General Rrahman Rama je obavestio da je održan sastanak Odbora o Unapređenjima za činove od potporučnika do potpukovnika, i da je, na osnovu dostignuća, doneta odluka o 75 unapređenja. On je također izvestio o regrutovanju kadeta, i ovom prilikom je informisao da je u Centru za Univerzitetske Studije izabrano 15 od 500 kandidata koji su konkurisali, zatim, da su tri kadeta izabrani za studiranje u Nemačkoj Akademiji, da su dva kadeta već počeli studije u West Point Military Academi u SAD-u, jedan u Engleskoj, jedan u Hrvatskoj, i da su četiri kadeta iz manjinskih zajednica diplomirali u Odbrambenoj Akademiji u Makedoniji (dvojica iz srpske zajednice, i dvojica iz bošnjačke zajednice). Nakon toga, on je informisao prisutne o učestvovanju KSB u nekoliko zajedničkih vežbi, kao onih održanih u Nemačkoj, Hrvatskoj, i Albaniji, i, također, nekoliko lokalnih. Jedno značajno pitanje o kojem je General Rama obavestio prisutne bilo je ono o potporučniku KSB koji, nakon što je bio optužen u SAD, jeste oslobođen od svih optužbi, i da se on vraća na Kosovu.

U međuvremenu, g. Shkelzen Syla, Generalni Sekretar u Ministarstvu KSB, je naglasio da je Ministarstvo KSB realizovalo više od 95 odsto planiranih aktivnosti, i da je mišljenje Kancelarije Opštег Revizora pozitivno. U okviru dugoročnog plana razvoja, predviđeni su budžetni zahtevi za izvršenje ovog plana, i, pri kraju Avgusta, održano je budžetno saslušanje u Ministarstvu Financija sa ostalim predstavnicima, i tu su predstavljeni budžetni zahtevi Ministarstva KSB. Budžetni plan za godinu 2017, i srednjeročni okvir 2017-2019 su potpuno usklađeni sa finansijskim izveštajem, i ovaj je izveštaj prosleđen za odobrenje Ministru Financija, u slučaju bilo kakve odluke za transformaciju KSB. On je dodao da je Ministarstvo KSB prva institucija koja je počela sa takvim planovima, i da je izvršenje počelo od 1 Jula 2016. Za izvršenje, Komisija će biti informisana periodičnim izveštajima.

Potpukovnik Sefer Isufi, Predsedavajući Sektora za Programe, Planove i Analize unutar Odelenja za Politike i Planove u MKSB, je obavestio da je Centar za Integritet u sektoru odbrane sproveo tri specifična izveštaja u vezi sa sistemom za nabavke, unutrašnju kontrolu i konflikte interesa, i da su, zajedno sa angažovanjem radnog tima, dati predlozi o merama za povećanje integriteta, i takođe su dati i predlozi o dotičnim merama za svako polje.

Glavna pitanja pokrenuta od članova Komisije u ovoj sednici su bila: zaobilaženje Komisije u procesu Plana Integriteta, zahtev da u toku procesa unapređivanja oficira bude prisutan i predstavnik Komisije u ulozi monitora, i promene koje treba da se učine u zakonodavstvu oko unapređenja u karijeri (Ganimete Musliu); poboljšanja u sistemu javne nabavke i njegovi trenutni nedostaci (Rexhep Selimi); briga prouzrokovana zaobilaženjem Komisije u razvitku Plana Integriteta i isključenje inkorporacije njenih primedbi, nadgledajuća uloga Komisije u vezi sa planom, i primedba da je plan isuviše uopšten (Nuredin Ibishi); primedba da pitanje neuključivanja Komisije u pripremanju Plana Integriteta nije suštinsko, imajući u vidu da Ministarstvo KSB jeste obavezano da izveštava Komisiju (Fadil Demaku); neuključivanje manjinskih zajednica u pripremanju Plana Integriteta, kao i njihova integracija u KSB (Qerim Bajrami); pitanje da li je bilo razgovora o integraciji srba u strukture KSB, nove informacije u vezi transformacije KSB u KOS, učešće srba u regrutovanju novih kadeta (Bojan Mitić); investicija miliona u objekte koji će se koristiti kao kasarne, a čiji autori nisu poznati, koraci preduzeti za transformaciju imovine koja je u posedovanju KSB, objašnjenje da li je nacrt zakona o transformaciji KSB u Kosovske Oružane Snage poslat Vladi, i razjašnjenje finansijskih izveštaja za koje nije bilo podrške (Daut Haradinaj).

Predstavnici MKSB i KSB su na ova pitanja odgovorili sam delimično. U vezi sa neuključivanjem Komisije u procesu Plana Integriteta, general Rama je naglasio da je ovo unutrašnje pitanje MKSB, a u vezi sa odborom za unapređivanje, on je napomenuo da ima nekoliko tipova odbora, i da prema propisima i zakonima, imenovanja se vrše i potpisuju od komandanta, ali je dodao da su ovi sastanci otvoreni, i da članovi Komisije jesu slobodni da učestvuju. U međuvremenu, o pitanju uključenja zajednica u procesu pripremanja Plana Integriteta, on nije dao neki eksplicitan odgovor. Što se tiče pregovora o transformaciji KSB u KOS, general Rama je obavestio da tu nema ničega novog; on je spomenuo da je jedan srpski kandidat izabran da nastavi studije u Vojnoj Akademiji Makedonije, i da nema takvih kandidata za Akademiju Kosova, s obzirom da je kriterij za to engleski jezik.

U međuvremenu, Generalni Sekretar KSB je naglasio čvrsto zakonodavstvo, ukazujući da je glavno pitanje ono o Zakonu o Javnoj Nabavci, da bi se kupila specijalna oprema sa specijalnim procedurama nabavke, i ovde je pridodao da je Ministarstvu Financija dat predlog da se ovaj odeljak dopuni drugim propisima, i da je važno da se ovo pitanje pokrene u momentu transformacije KSB u Oružane Snage. U vezi sa Planom Integriteta, on je naglasio da se izveštavanje mora davati periodično, uključujući također i aspekte integriteta. O manjinskim zajednicama, on je rekao da je MKSB u zadnjoj fazi pripremanja politika, za koje se očekuje da će biti odobrene u Ministarstvu, i da će strategija o ne-večinskim zajednicama na Kosovu biti pripremljena na osnovu njih. Nakon toga, on je razjasnio da nema nacrtu zakona poslatih Vladi, nego samo finansijski izveštaj koji je poslat Ministarstvu Financija. U međuvremenu, u vezi sa pitanjem posedovanja kasarni, on je dodao da 7 od njih jesu u upotrebi onako kako su prenesene od strane Kosovskih Zaštitnih Trupa, i da su preostalih 50 objekata oslobođeni, i da su ugovorom o razumevanju, predati Ministarstvu Javne Administracije. Međutim, za objekte u upotrebi nema nikakvog posedovanja bilo kakvog zvaničnog dokumenta. On je nakon toga obavestio da je stvorena radna grupa na vladinom nivou, predvođena od Ministarstva Pravde, koja radi u pripremi zakonodavstva koje će omogućiti prenos vlasništva, ne samo za ove objekte, nego za sve objekte koji imaju istu prošlost.

Ukoliko pogledamo pažljivo na pitanja članova Komisije i na odgovore date od predstavnika MKSB i KSB, možemo primetiti da nije bilo konkretnog odgovora na pitanje zaobilazeњa Komisije u pripremi Plana Integriteta, s obzirom da je nacrt ovog plana, pre nego što je bio odobren, mogao biti prezentiran pred Komisijom, da bi se dobila mišljenja i eventualne primedbe njenih članova. Također, u vezi sa unapređivanjem oficira, bilo je moguće da članovi Komisije budu prisutni u procesu odlučivanja o unapređenjima, ali oni nisu bili pozvani od strane KSB. Takođe, nisu data bilo kakva razjašnjenja o milionskim investicijama u kasarne KSB, za koje vršioci radova nisu poznati.

Za poboljšanje nadgledanja KSB od strane Komisije, bilo bi poželjno da se promeni sadašnji sistem, da bi se pitanja diskutirala jedno po jedno, sve dok članovi Komisije konstatuju da su dobili zahtevane odgovore, i ukoliko se ovo ne postigne tokom sastanka, onda član Komisije treba da zatraži pisani odgovor na pitanja postavljena KSB i MKSB.

U saslušanju sastanka 11 Novembra 2016, predstavnici Sekretarijata Kosovskog Saveta Bezbednosti su dali opšti izveštaj pred Komisijom, i ovo je prvi put da su oni ovo učinili još od osnivanja ove institucije.

Međutim, ovde treba da naglasimo da ovom prilikom nije predstavljen Godišnji Izveštaj Aktivnosti Saveta Bezbednosti, kao što je to predviđeno tačkom 9.1 Zakona o Osnivanju Kosovskog Saveta Bezbednosti.

U ovom sastanku članovi Komisije su govorili o jednom broju vrlo važnih pitanja o funkcionisanju ove institucije. Predsednik Komisije, g. Daut Haradinaj je postavio pitanja zašto nije pozvan u sastancima Saveta Bezbednosti, zašto nema planiranja da se Komisija o Bezbednosti uključi u Komisiju za Nadgledanje Strategije za Borbu protiv Terorizma, zatim je zatražio od Sekretarijata da se podnese tabela finansijskih troškova, da bi se videlo da li su sredstva potrošena, kao i planovi za povećanje budžeta. Zamenik, g. Rexhep Selimi je naglasio zabrinjavajuču činjenicu da je Savet održao samo dva sastanka tokom 2016 godine, i zatražio je da se pitanje ne-uključivanja Komisije za Unutrašnje Poslove, Bezbednost i Nadgledanje KSB u radu Saveta vrati na dnevni red Skupštine Kosova. Poslanik Nuredin Ibishi je bio zainteresovan o transparenciji i o održanim sastancima, i, također, o tome da li se pitanja koja mogu biti od javnog interesa čine javnim. On je također bio zainteresovan i o tome u kojoj je fazi Strategija za Bezbednost Kosova, dodajući da Komisija treba da bude spremna da podrži i da se bavi brigama ove institucije. Poslanik Qerim Bajrami je bio zainteresovan o zapošljavanju pripadnika nevečinskih zajednica u Sekretarijatu Saveta Bezbednosti.

U ovom sastanku Komisije, g. Afrim Haxhiu, Sekretar Saveta Bezbednosti Kosova je obavestio da je tokom 2016 ovaj Savet održao samo dva sastanka. Ovom prilikom trebamo napomenuti da je prema Zakonu o Osnivanju Saveta Bezbednosti Kosova, ova institucija treba održati sastanak najmanje jednom u tri meseca, i da se njeni sastanci sazivaju od strane Predsedavajućeg Saveta, to jest, od strane Premijera.⁵⁹ Sekretar Haxhiu je naglasio da radni uslovi nisu dobri, da je radni prostor premalen, i da "ne ispunjava čak ni najmanje elementarne uslove za rad." On je takođe spomenuo da je budžet Sekretarijata 369.000€, i da je za putovanje i obuku van zemlje potrošeno 7.200 od 30.000€ koji su bili na raspolaganju za ovu namenu. On je nakon toga informisao Komisiju da je nedostatak osoblja bio stalno naglašavan, s obzirom da će 26 radnika i 2 zvaničnika biti udaljeno, pošto nisu prošli proces provere, ukoliko sud proceni da oni ne mogu nastaviti sa radom. U vezi sa budžetnim planiranjem, on je naglasio da je to sprovedeno prema šablonu, i da nije bilo konkretnih zahteva. Sa druge strane, o pitanju ljudskih kapaciteta, on je naglasio da oni nisu loši, s obzirom da je kadar obučen u polju bezbednosti, ali

---

⁵⁹ Član 5; Zakon o Osnivanju Saveta Bezbednosti Kosova (03/L-050), 2 Jun 2008, http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/2008_03-L050_al.pdf.

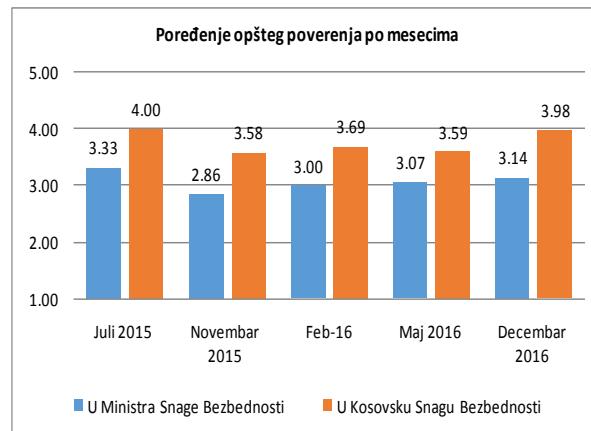
malen broj radnika ostaje izazov. On je također spomenuo da je ranije bio jedan zvaničnik Sekretarijata koji je bio turčin, ali da sada nema zvaničnika koji su pripadnici ne-večinskih zajednica. U međuvremenu, g. Bekim Podrimqaku, Direktor Odeljenja za Analize i Bezbednosne Politike, je informisao Komisiju o aktivnostima realizovanim od strane Saveta Bezbednosti, naglašavajući da je Sekretariat autorizovan odlukom da monitoriše Strategiju za Borbu protiv Ekstremizma i Radikalizma koji vode ka terorizmu, i da koordiniše sve aktivnosti relevantnih institucija bezbednosti, koje su koordinisale Analizu Strateškog Pregleda Sektora Bezbednosti, kao i to da predstavnici Sekretarijata učestvovaju u radnim grupama gde se tretiraju nacrti zakona koji se bave sa poljem bezbednosti.

Od ovog se sastanka može videti da nadgledanje Saveta Bezbednosti treba da bude jedan od ključnih prioriteta ove Komisije, pre svega zbog njegovih ustavnih i pravnih nadležnosti u upravljanju i razvoju bezbednosnog sektora, a koje su neravnomerne sa njegovim radnim uslovima, organizacijom i sredstvima, koje su tretirane u detalje u drugom broju Prvog Izdanja Observera. Do sada, ovo nadgledanje od strane Komisije je bilo nepostojanje, i neophodno je da ovo treba da se uvrsti u Godišnjem Planu Komisije za 2017 godinu, koji treba da tretira Godišnji Izveštaj Aktivnosti Saveta Bezbednosti, pozove Premijera Kosova na saslušanje, i tretira pitanje (ne-)pozivanja Predsednika Komisije za Unutrašnje Poslove, Bezbednost, i Nadgledanje KSB za učešće u sastancima ove institucije.

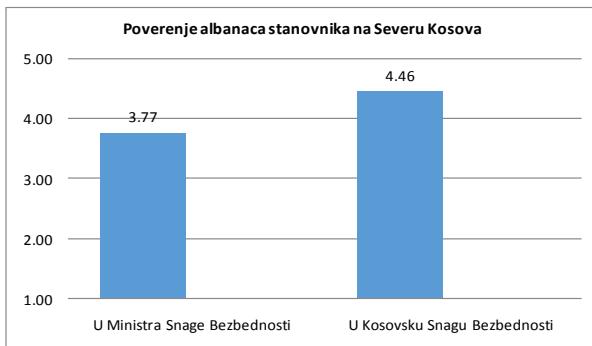
Poverenje Građana Kosova u Ministra Kosovske Snage Bezbednosti i u Kosovsku Snagu Bezbednosti

Građani anketirani u Decembru 2016 su imali mogućnost da izraze poverenje koje imaju u institucije i institucionalne rukovodioce sa brojevima od 1 do 5, gde 1 izražava najniži, a 5 najviši nivo poverenja.

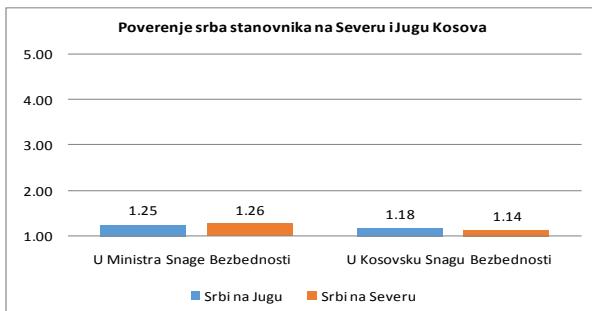
U vezi sa opštim poverenjem građana Kosova po mesecima, vidimo da Kosovska Snaga Bezbednosti uživa najviše poverenje građana, i vidimo takođe da smo imali povećanje poverenja od maja 2016. U međuvremenu, Ministar KSB ima poverenje koje je niže od KSB, ali je i on imao značajno povećanje poverenja od maja 2016.

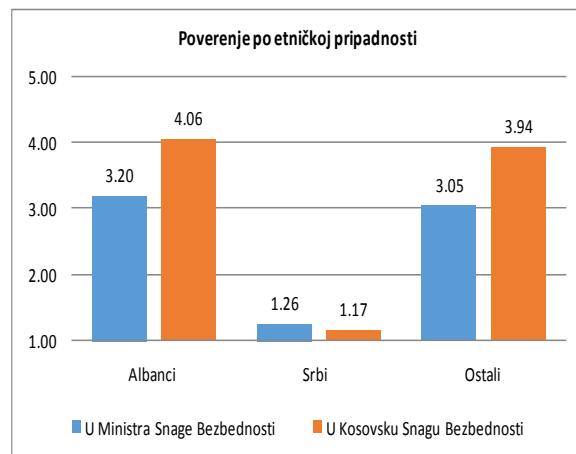
Albanci koji stanuju na Severu Kosova nastavljaju da imaju najviše poverenja u Kosovsku Snagu Bezbednosti. Ovo je praćeno sa Ministrom Kosovske Snage Bezbednosti koji u ovom preiodu stoji poprilično visoko što se tiče poverenja građana.

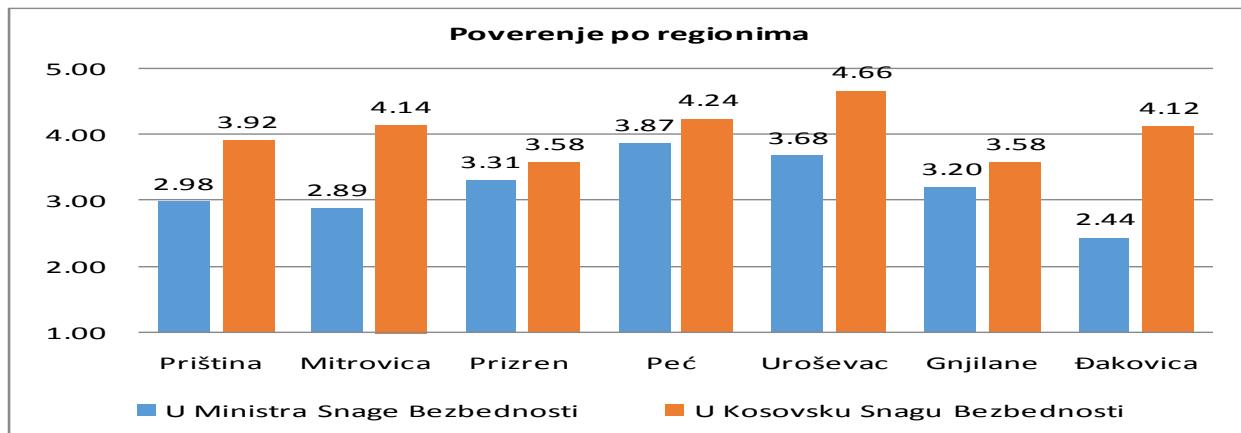
U međuvremenu, što se tiče poverenja srba koji stanuju u Jugu i Severu Kosova, rezultati izražavaju nastavak minimalnog poverenja u Ministra Kosovske Snage Bezbednosti i u KSB. Ukoliko uporedimo sadašnje poverenja sa onim iz maja 2016, vidimo da su promene jako male.

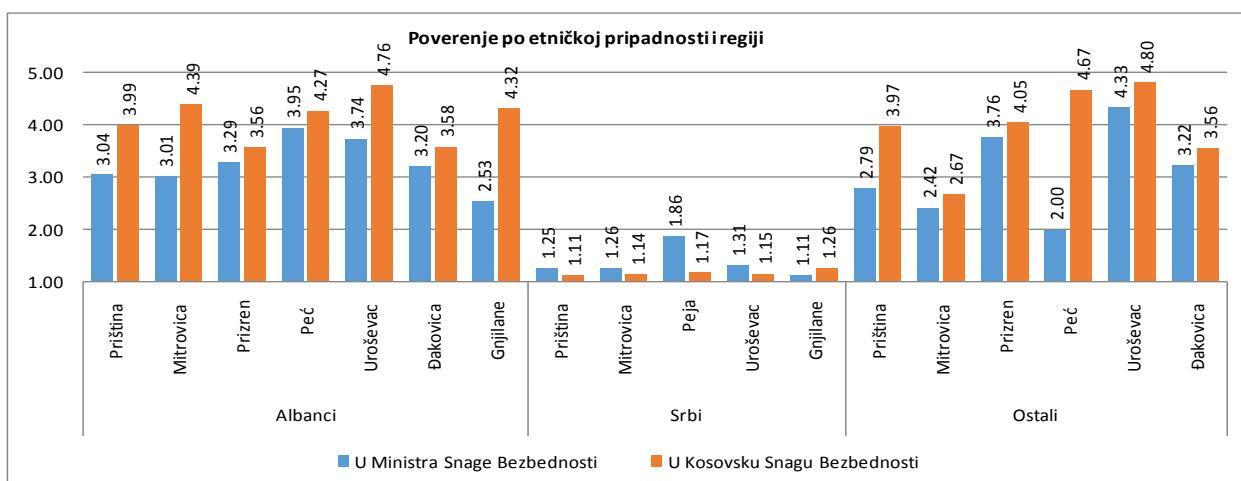
U pogledu poverenja na osnovu etničke pripadnosti, najviše poverenje u Kosovsku Snagu Bezbednosti jeste među albancima, zatim u ostalim zajednicama, dok srpska zajednica ima minimalno poverenje. Važno je napomenuti da je u poređenju sa Majem 2016, bilo jedno manje povećanje poverenja kod albanaca i kod srba. U međuvremenu, Ministar Snage Bezbednosti uživa najviše poverenje među albancima, koje je praćeno ostalim zajednicama.

U vezi sa poverenjem na osnovu regiona, Kosovska Snaga Bezbednosti uživa poverenje koje, uopšteno, jeste više od poverenja u Ministra KSB. KSB nastavlja da ima najviše poverenje u opštini Uroševac, praćeno od Peć i Mitrovice. U međuvremenu, Ministar KSB ima poverenje koje je u svim opštinama niže u poređenju sa poverenjem KSB. Također, Ministar KSB uživa najviše poverenje u opštinama Peć, Uroševca i Prizrena.

Što se tiče poverenja na osnovu regija i etničke pripadnosti, KSB uživa najviše poverenje među pripadnicima ostalih zajednica, i ovde je najviši procenat u opštinama Uroševac, Peć i Prizren, što je praćeno od albanske zajednice. U međuvremenu, Ministar Snage Bezbednosti uživa najviše poverenje među ostalim zajednicama, i ovo je poverenje više nego ono među pripadnicima albanske i srpske zajednice, i ima najviši procenat u Uroševcu, i Prizrenu. Takođe, među pripadnicima srpske zajednice, poverenje u Ministra KSB, isto kao i u samu KSB, jeste minimalno.

3. NADGLEDANJE SEKTORA INTELIGENCIJE

Uvod

Poverenje građana u institucije sektora bezbednosti jeste tretirano u svakom od izveštaja o nadgledanju bezbednosnog sektora pripremljenih od KIPRED-a. Štaviše, izveštaj broja 3, izdanja 1 Observera Kosovskog Sektora Bezbednosti, jeste dao jednu detaljnu analizu javne (ne-)transparencije Kosovske Agencije za Inteligenciju⁶⁰ (KAI), i on je također dao i jedan broj preporuka o koracima koji se trebaju preduzeti.

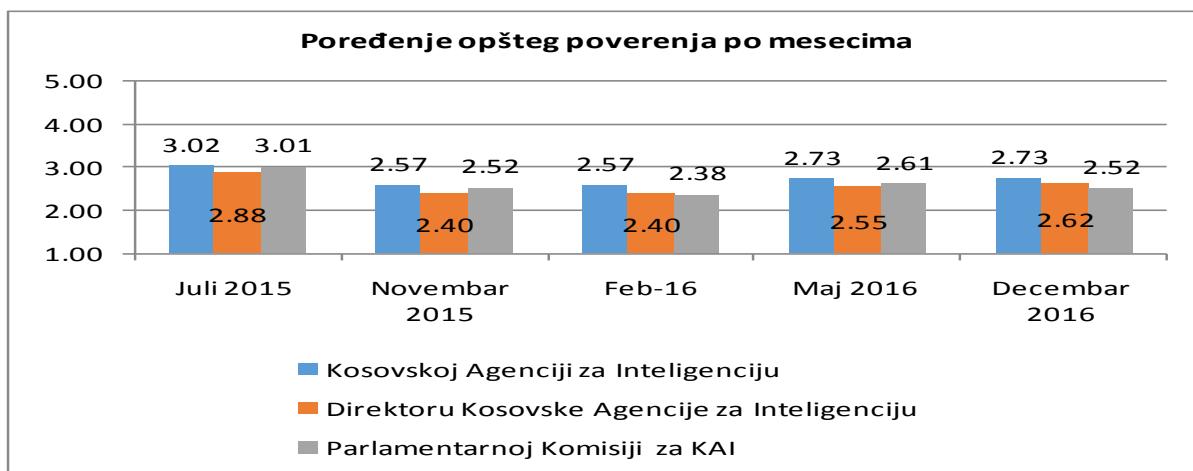
Sa gledišta percepcija kosovskih građana, kada ovo uporedimo sa ostalim relevantim institucijama bezbednosnog sektora, poverenje građana u izvršne institucije sektora inteligencije jeste na najnižem nivou i to sa nepromenljivim trendom tokom više od jedne godine (Juli 2015 – Decembar 2016). Zbog ovog razloga, jeste od najveće važnosti da se ova tema tretira na jedan detaljan način, analizirajući procene građana, razmatrajući institucionalnu transparenciju, njen javni izgled, kao i korake koji se trebaju preduzeti da bi se poverenje u sektoru inteligencije, to jest u KAI, povećalo.

Poverenje Građana u Sektor Inteligencije Kosova

Procena poverenja u sektoru inteligencije će se na početku sprovesti imajući na umu 18-mesečni period (period Juli 2015 – Decembar 2016), a zatim ćemo proceniti poverenje u sektor inteligencije upoređujući sadašnje poverenje sa onim iz prethodnih meseci. Također ćemo sprovesti i upoređenje poverenja u institucije sektora inteligencije sa poverenjem u ostale relevantne institucije bezbednosnog sektora, i specifične procene poverenja po etničkim zajednicama i regijama Kosova.

---

⁶⁰ (Mos)Transparenca Publike e Agjencisë së Kosovës për Intelligencë, fq. 35-53, <http://www.kipred.org/repository/docs/OBSERVERI - VOL I - N03. Shqip - Final 147110.pdf>.

Opšti prosek poverenja kosovskih građana u sektor inteligencije, to jest, u KAI, Direktora Kai, i u Parlamentarnu Komisiju za Nadgledanje KAI, tokom perioda Maj 2016 – Decembar 2016 je malo viši od proseka procene (od 1 do 5). Uprkos činjenice da su razlike među njima jako male, ukoliko ih rangiramo od najviše procene, KAI jeste institucija koja se pojavljuje sa malo većim poverenjem, čija je vrednost 2.72, zatim dolazi Parlamentarna Komisija za Nadgledanje KAI sa 2.68, i Direktor KAI, koji ima najniže poverenje, sa 2.57.

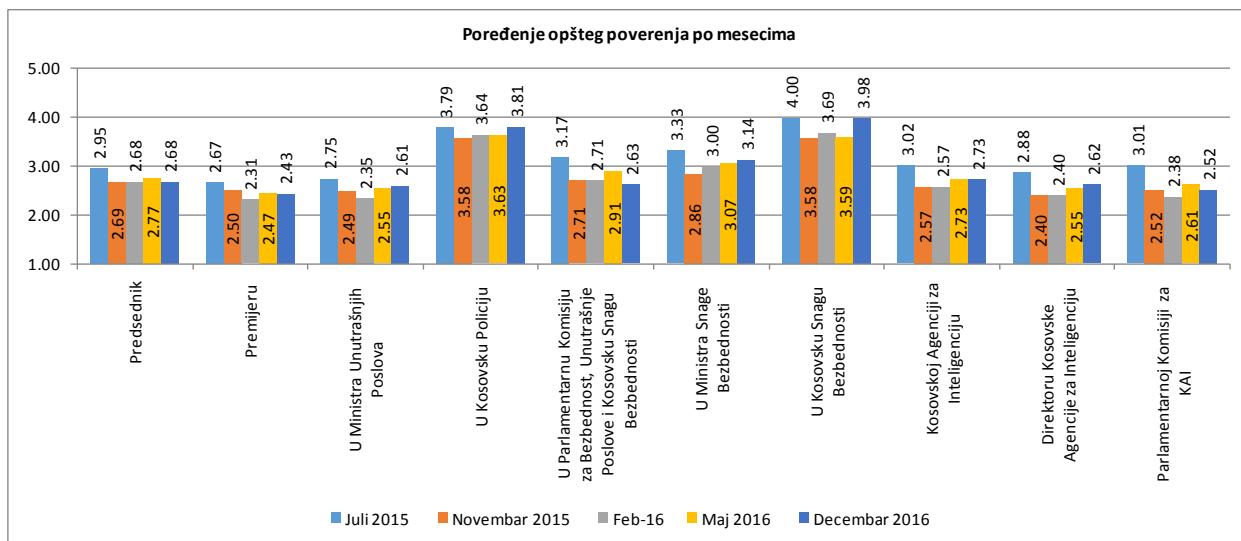
Poverenje tokom perioda Juli 2015 – Decembar 2016

Da li biste nam rekli koliko verujete donjim institucijama što se tiče bezbednosti?						
Alternative	Juli 2015	Novembar 2015	Feb-16	Maj 2016	Decembar 2016	Razlika (Juli 2015 – Decembar 2016)
Kosovskoj Agenciji za Inteligenciju	3.02	2.57	2.57	2.73	2.73	-0.29
Direktoru Kosovske Agencije za Inteligenciju	2.88	2.40	2.40	2.55	2.62	-0.26
Parlamentarnoj Komisiji za KAI	3.01	2.52	2.38	2.61	2.52	-0.49

Kada se procena poverenja građana za period Maj 2016 – Decembar 2016 usporedi sa ostalim periodima, počev od godine 2015, možemo videti da u datim procenama za sektor inteligencije Kosova, nema naglih promena. Sem procena za mesece Juli 2015 – Novembar 2015, koje su malo veće, u preostalom periodu procenjivanja, Novembar 2015 – Decembar 2016, primećujemo postojanost u najnižem poverenju kod KAI, Direktora KAI, i Parlamentarne Komisije za Nadgledanje KAI.

Sa perspektive individualnih procena institucija sektora inteligencije, možemo primetiti da je tokom više od jedne godine (Juli 2015 – Decembar 2016), najvažniji pad u poverenju građana pretrpila Parlamentarna Komisija za Nadgledanje KAI – 0.49, zatim KAI – 0.29, i Direktor KAI – 0.26. Uprkos činjenici da možemo primetiti postojanost u proseku poverenja u institucije sektora inteligencije, činjenica koja uznemiruje najviše jeste da je tokom godine u kojoj su vršene procene nije bilo čak ni najmanjeg pozitivnog trenda.

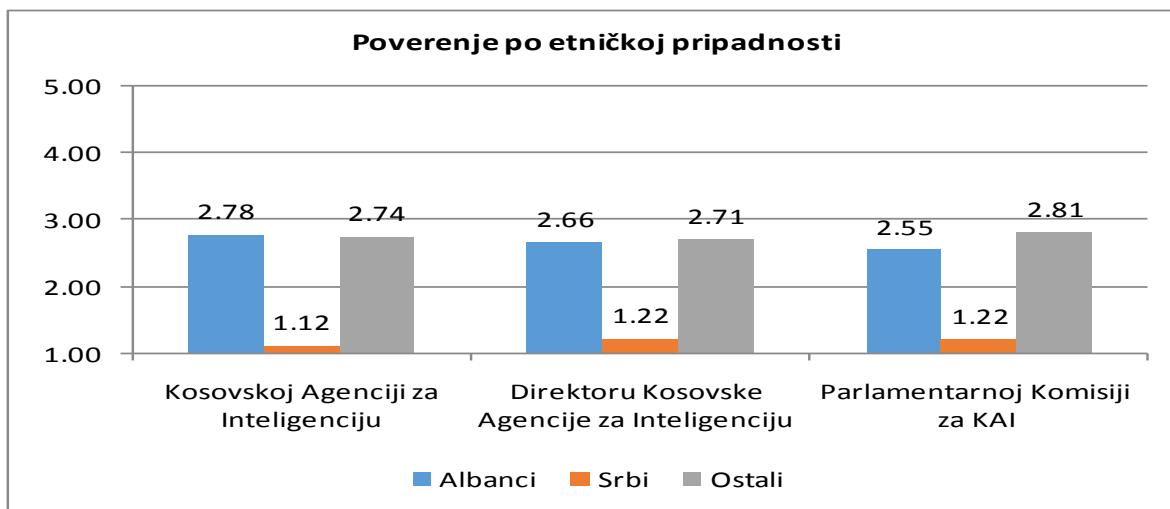
Poverenje u relevantne institucije bezbednosti

Kada sadašnja poverenja u institucije sektora inteligencije usporedimo sa onima relevantnih institucija bezbednosnog sektora Kosova, vidimo da je poverenje u sektoru inteligencije nisko, približno sa onime Predsednika, Premijera i Spoljnog Ministra.

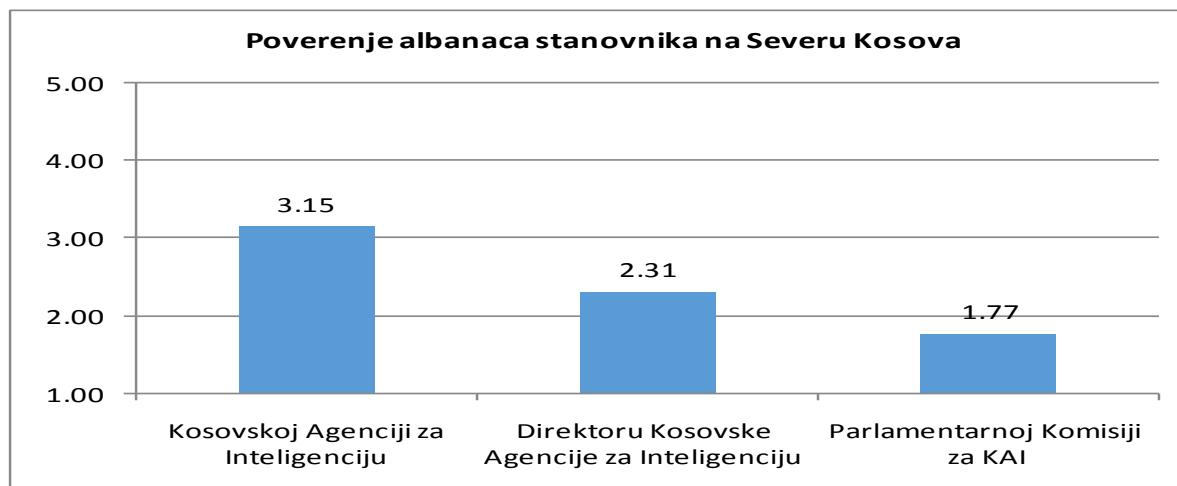
Također, sa druge strane, sektor inteligencije uživa poverenje građana koje je očigledno niže kada se usporedi sa poverenjem u druge institucije bezbednosti, kao Kosovska Snaga Bezbednosti i Kosovska Policia.

Poverenje po Etničkoj Pripadnosti

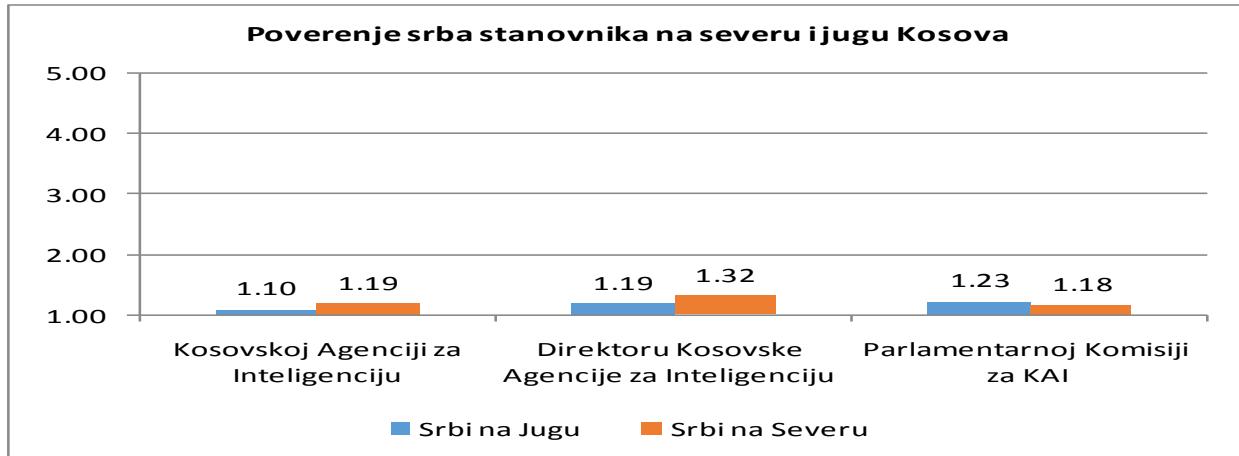
Gledano sa perspektive etničkih zajednica koje žive na Kosovu (vidi gornju tabelu) za period maj 2016 – Decembar 2016, najviša procena za sektor inteligencije dolazi od ne-albanskih i ne-srpskih zajednica, sleđena procenom albanske zajednice, i sa gotovo minimalnim poverenjem srpske zajednice.

Poverenje albanaca stanovnika na Severu Kosova

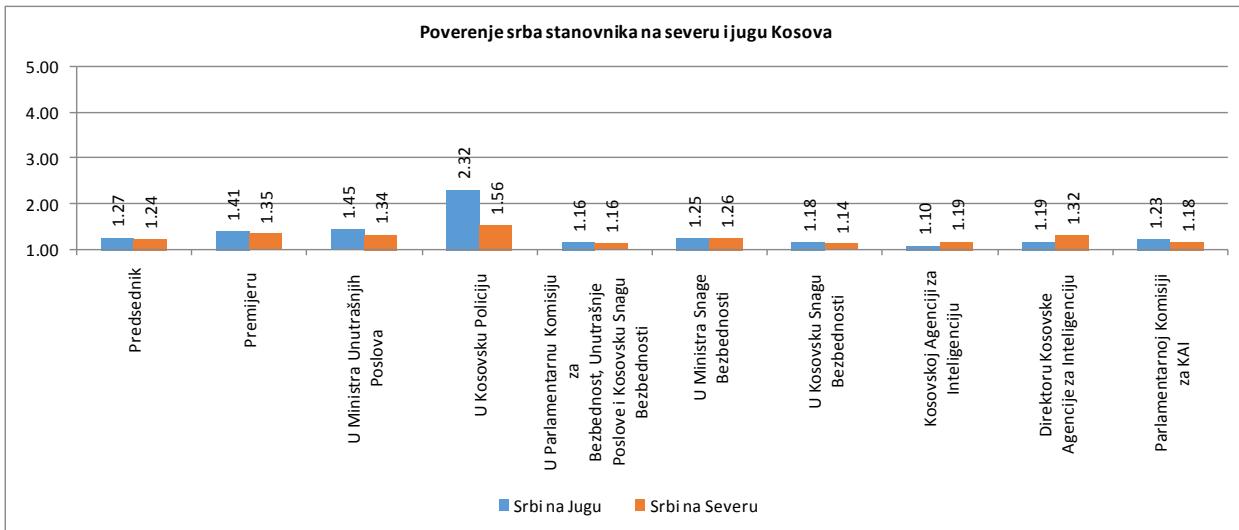
Prosek poverenja albanaca stanovnika na Severu Kosova u sektoru inteligencije tokom meseci Maj 2016 – Decembar 2016 jeste naglašeno nizak. Također, u proceni godišnjeg trenda (Juli 2015 – Decembar 2016), primećujemo pad poverenja. Uprkos činjenice da je KAI u Julu 2015 imala poverenje izraženo sa 3.20, a u Decembru 2016 sa 3.15, Direktor KAI koji je u Junu 2015 imao poverenje izraženo sa 2.71, 18 meseci kasnije je pao na vrednost 2.31. U međuvremenu, Parlamentarna Komisija za Nadgledanje KAI je u ovom periodu pala od vrednosti 2.79 na samo 1.77.

Poverenje srba stanovnika na Severu i Jugu Kosova

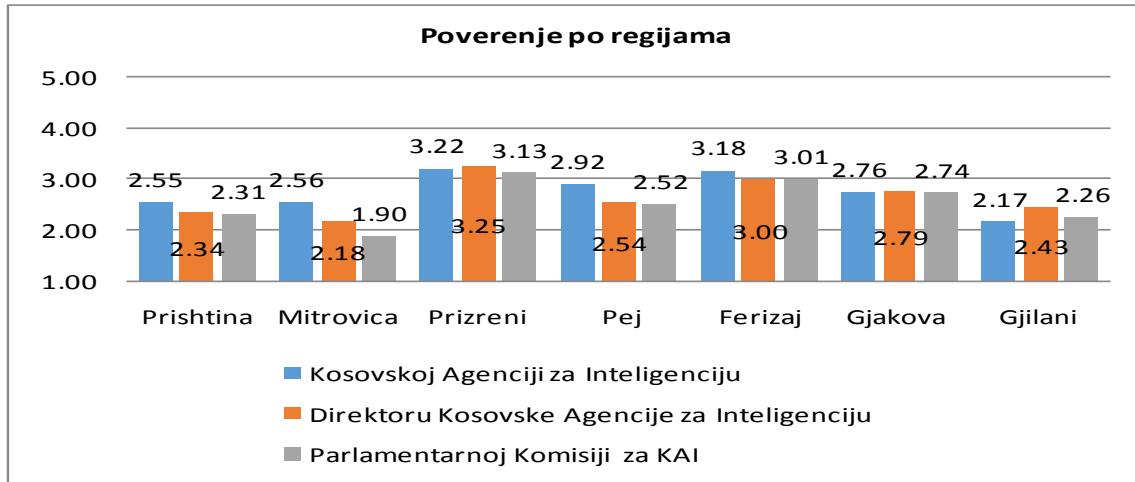
Kada dođemo kod poverenja srba na Severu i Jugu Kosova, primećujemo jedno gotovo minimalno poverenje u institucije sektora inteligencije. Srbi na Jugu Kosova imaju nešto niže poverenje (1.17) u poređenju sa srbima na Severu Kosova (1.23), ali ova razlika teško da može biti neki važniji pokazatelj opštег raspoloženja u srpskoj zajednici na Kosovu prema institucijama sektora inteligencije na Kosovu.

Poverenje srba stanovnika na Severu i Jugu Kosova

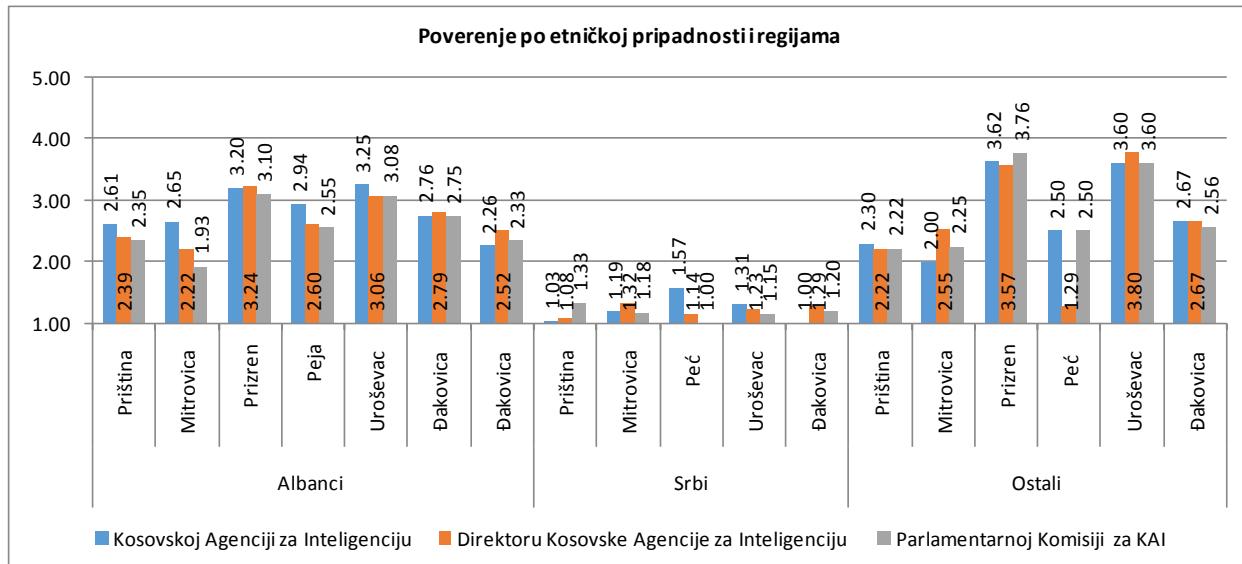
Za razliku od poverenja koje srbi na Jugu i Severu Kosova imajo u sektoru inteligencije, među njima možemo primetiti jednu značajno pozitivniju procenu, posebno o Kosovskoj Policiji, gde, uprkos minimalne moguće procene od srba na Severu za većinu institucija bezbednosnog sektora Kosova, poverenje u Kosovsku Policiju jeste očigledno više od procena srba na Jugu Kosova.

Poverenje po regijama

Sa regionalnog gledišta Kosova, opšte poverenje u sektoru inteligencije jeste najniže u regionima Mitrovice, Gnjilana i Prištine, i najviše u regijama Prizrena i Uroševca.

Poverenje po etničkoj pripadnosti i regionima

Gornji grafikon daje podatke o proceni poverenja u sektoru inteligencije prema etničkim pripadnostima i regionima. Ovom prilikom, primećujemo više poverenje u institucije inteligencije od albanske zajednice, i od ne-albanskih i ne-srpskih zajednica u regijama Prizrena i Uroševca. Također, vidimo da srpska zajednica ima jednu jednoobraznu i nisku procenu u svim regionima Kosova.

Opšta Procena Poverenja u Sektor Inteligencije, Predstavljanje u Medijima i Preporuke

Trend opšteg poverenja u institucije sektora inteligencije tokom godine (Juli 2015 – Decembra 2016), kao što je i specifično ilustrovano u gornjim grafikonima, nije pozitivan. Viđeno sa regionalnog gledišta, razlike u procjenjenom poverenju u sektoru inteligencije nisu toliko velike kao što su sa gledišta etničke pripadnosti, gde imamo veliku disproporciju u procenama. Ovde je vredno spomenuti kako velike disproporcije među poverenjima u ovom sektoru srpske i ostalih zajednica, i ovaj trend jeste vidljiv u svim regijama Kosova, bez nekih značajnih razlika na Severu i Jugu.

Sa druge strane, u vezi sa arhivama lokalnih vesti (uključujući ovde i objave u zvaničnom veb-sajtu KAI), tokom jednogodišnjeg perioda Juli 2015 – Juli 2016, jeste teško da se pronađe bilo kakva vest pozitivnog sadržaja o sektoru inteligencije Kosova, to jest, o KAI. Naprotiv, najrazličitije vesti koje stavljaju u sumnju misiju i funkcionalnost ove važne institucije Kosova su predominantne. Tako, neke od tema u vezi sa KAI, a koje su imale naglašeno mesto u medijima, su sledeće: zloupotreba pozicija, pitanje verifikacije viših zvaničnika, neizvesnost i dezinformacije u vezi sa operacijama van zemlje (Turska), događaji u Kumanovu – otkrivanje klasificiranih dokumenata – izjava Premijera u vezi sa nedostacima informacija u vezi sa događajima u Kumanovu, neprofesionalno zapošljavanje i falsifikovanje dokumenata za zapošljavanje u KAI, protesti i upotreba suzavca u Kosovskoj Skupštini koji su izneli na videlo nedostatke u bezbednosnom sistemu, itd. Sve su ove teme bile predominantne i bile su povezane sa imenom KAI tokom perioda Juli 2015 – December 2016. Bez sumnje, jedna takva arhiva, i jedno takvo medijsko predstavljanje, ne mogu obezrediti neku pozitivnu reputaciju za jednu državnu instituciju kao KAI, i imale su negativan uticaj i na percepciju i mišljenje javnoga mnjenja o ovoj instituciji.

Također u trećem broju prvoga izdanja Observera Kosovskog Sektora Bezbednosti, KIPRED je izrazio detaljnije brigu u vezi sa niskim poverenjem građana Kosova u KAI. Tu je bilo razvijeno jedno komparativno istraživanje sa zemljama Zapadnog Balkana, Centralne Evrope i Baltičkih država “sa ciljem identifikacije naprednih praktika transparencije unutrašnjih agencija inteligencije, čija bi primena

omogučila povečanje poverenja građana kao posledica poboljšanja transparencije i javne odgovornosti.”⁶¹ ⁶²

Među nalazima ovog istraživanja je bio i taj da KAI ima jedan od najnižih nivoa javne transparencije među svim razmotrenim državama (Zapadni Balkan, Centralna Evropa i Baltiče države).

Tako, imajući u vidu najniže poverenje od svih relevantih institucija sektora bezbednosti, zatim činjenicu da je jedna od agencija inteligencije sa najnižim nivoom transparencije u zemljama Zapadnog Balkana, kao i ne-pozitivno predstavljanje u lokalnim medijima, jeste više nego neophodno da KAI preduzme konkretnе korake za sprovođenje preporuka KIPRED-a, i, konkretnije, da se postigne jedno približenje ove institucije sa javnim mnjenjem, otkrivanjem preduzetih akcija i postignutih ciljeva, s obzirom da je uspeh institucije jedan od glavnih merila verodostojnosti i pouzdanosti u percepciji javnoga mnjenja. Nedostatak transparencije institucije, kao što se i može videti od predstavljanja po medijima, stavljuju u sumnju njenu verodostojnost i funkcionalnost.

Štaviše, razvoj odnosa sa javnošću preko konferencija za štampu, naglasak na među-institucionalnu saradnju sa lokalnim i međunarodnim institucijama, ili čak i organizacija zajedničkih konferencija za štampu sa Kosovskom Policijom nakon uspešnog izvršavanja operacija, će bez sumnje povećati javno poverenje u KAI.

Parlamentarno Nadgledanje

U periodu Mart 2016 – Juli 2016, Parlamentarna Komisija za Nadgledanje KAI se okupila samo dva puta.⁶³

Prema dnevnom redu objavljenom u zvaničnom veb-sajtu Kosovske Skupštine 16 Septembra, data je informacija o Godišnjoj Platformi o Politikama Inteligencije i Bezbednosti. U vezi sa ovim informacijama,

⁶¹ (Mos)Transparenca Publike e Agjencisë së Kosovës për Inteligencë,fq. 35, <http://www.kipred.org/repository/docs/OBSERVERI - VOL I - N03. Shqip - Final 147110.pdf>.

⁶² Konkretne preporuke ovog istraživanja su sledeće: a) Predstavljanje budžeta u istom formatu kao onaj koji se predstavlja u Zakonu o Budžetu Kosova; b) Predstavljanje podataka o javnim nabavkama; c) Predstavljanje opштег deklasifikovanog mnjenja revizije financija KAI od Generalnog Revizora; d) Predstavljanje organizacione strukture; i e) Predstavljanje Godišnjih Javnih Izveštaja.

⁶³ Komisioni për Mbikëqyrjen e AKI-së, “takime”, <http://www.kuvendikosoves.org/?cid=1,110,131>.

nije bilo nikakvih izjava za medije od strane Predsedavajućeg Komisije, ili od bilo kojeg od njenih članova. U međuvremenu, u zadnjem sastanku 17 Oktobra, na dnevnom redu je bilo nadgledanje sproveđenja Zakona Br. 03/L-178 za Klasifikaciju Informacija i Verifikaciju Bezbednosti.

Kao što je razmatrano i u prethodnim izveštajima Observera Kosovskog Sektora Bezbednosti od KIPRED-a, nezavisno od pravnih ograničenja, i uvek uz poštovanje postojećih zakona i propisa, Komisija za Nadgledanje KAI ima dovoljno prostora da bude transparentija, održavajući neke od svojih sastanaka kao otvorene za medije i javno mnenje, ili, u najmanjoj meri, izdavajući izjave za štampu nakon održanih sastanaka.

4. Parlamentarno Nadgledanje Kosovskog Sektora Bezbednosti: Komisija za Unutrašnje Poslove, Bezbednost i Nadgledanje KSB

Uvod:

Suverene države, kako one demokratske, tako i autokratske i diktatorijalne, se smatraju kao jedini legitimni posednici monopola na silu. Međutim, za razliku od ovih zadnjih, u demokratskim državama, bezbednosne institucije i agencije trebaju da budu odgovorne prema građanima i autoritetima izabranim na demokratski način. Zbog ovog razloga, parlamentarno nadgledanje bezbednosnog sektora jeste jedan od glavnih stubova u rukovođenju jedne demokratske zemlje.

U parlamentarnom nadgledanju bezbednosnog sektora Kosovo ima gotovo 15-godišnje iskustvo, čije je poreklo u formiranju Parlamentarne Komisije za Hitnu Spremnost u 2002 godini. U Septembru 2006 ova je Komisija promenila ime u Parlamentarnu Komisiju o Bezbednosti, i rast njenih kapaciteta je u to vreme bio podržan od strane OSCE, DCAF i KIPRED-a, koji su pomogli izradu poslovnika o radu Komisije, izradu formata saslušavanja i izveštavanja, kao i sa obukom i istraživanjem.

Parlamentarna Komisija za Unutrašnja Pitanja, Bezbednost, i Nadgledanje KSB, izvršava svoj rad na osnovu Poslovnika Skupštine Republike Kosovo, i aneksa ovog Poslovnika o obimu aktivnosti i odgovornosti parlamentarnih komisija, kao i pravnog okvira na snazi o bezbednosnom sektoru Kosova.

Ovaj rad analizira rad Parlamentarne Komisije za Unutrašnja Pitanja, Bezbednost i Nadgledanje KSB, u njegovim normativnim i praktičnim aspektima, uključujući njen učinak u dve zadnje godine, i daje jedan broj preporuka za jačanje parlamentarnog nadgledanja bezbednosnog sektora.

1. “Rasuta Regulacija” Parlamentarnog Nadgledanja Unutrašnjih Poslova, Bezbednosti i KSB

Parlamentarna Komisija za Unutrašnje Poslove, Bezbednost i Nadgledanje KSB ima status funkcionalne komisije, čije su nadležnosti i opšta delatnost određeni odredbama Poslovnika Kosovske Skupštine.⁶⁴

Izmenjen Poslovnik Skupštine (2012), u svom odeljku o Komisiji za Unutrašnje Poslove, Bezbednost i Nadgledanje KSB, jeste jedan opšti propis koji određuje obim aktivnosti ove komisije.⁶⁵ Također, Zakon o Ministarstvu Snage Bezbednosti,⁶⁶ određuje nadležnosti parlamentarnog nadgledanja ove institucije, a Zakon o Savetu Bezbednosti Kosova određuje izveštajne obaveze ove institucije prema dotičnom parlamentarnom komisijom.⁶⁷

Međutim, ova "rasuta regulativa" sadrži također i elemente koji se sukobljavaju, kao i one koji su nejasni, i među, a i unutar, pravnih i regulatornih akata. Ukoliko pogledamo pažljivo pravnu regulativu parlamentarnog nadgledanja bezbednosnog sektora, možemo videti da najupečatljiviji slučaj ne-

---

⁶⁴ Poglavlje XIV, Skupšinske Komisije, Poslovnik Skupštine Kosova, 29 April 2010, Priština.

⁶⁵ Amandmentirani Poslovnik Skupštine Kosova, Januar 2012: Komisija za Unutrašnje Poslove, Bezbednost i Nadgledanje KSB. Raspravljanje nacrta zakona i ostalih akata od svojeg polja delovanja; Raspravljanje projekata budžeta koje je povezano sa poljem unutrašnjih poslova, bezbednošću i nadgledanjem KSB; Raspravljanje svih bezbednosnih strategija, dokumenata i politika Kosova; Raspravljanje svih projekata za Snabdevanje Kosovske Snage Bezbednosti u skladu sa zakonom; Raspravljanje neprekidnog desetogodišnjeg plana za Kosovsku Snagu Bezbednosti; Raspravljanje predloga o slanju Kosovske Snage Bezbednosti i Kosovske Policije u misije van zemlje; Raspravljanje o bezbednosnoj situaciji unutar zemlje; Parlamentarno nadgledanje Kosovskih Institucija Bezbednosti; Nadgledanje i istraživanje svih pitanja povezanih sa organizacijom, finansiranjem, popunom sa osobljem i snabdevanjem Kosovske Snage Bezbednosti i Kosovske Policije. Nadgledanje razvojnih reformi u svim bezbednosnim institucijama Kosova; Nadgledanje i sprovođenje međunarodnih standarda bezbednosti; Raspravljanje ostalih pitanja određenih ovim Poslovnikom i pitanja koja će se posebnim odlukama Skupštine preneti ovoj Komisiji.

⁶⁶ Član 4, Demokratsko Nadgledanje, Zakon o Ministarstvu KSB, Mart 2008, a) da analizira sve strategije, zakone i dokumente o politikama koje će se predati Vladi Republike Kosovo od Ministarstva za Kosovsku Snagu Bezbednosti, u skladu sa ovim zakonom, i da njih pripremi za diskusiju u Skupšini Republike Kosovo; b) da zahteva prisustvo Ministra za Kosovsku Snagu Bezbednosti, i Permanentnog Sekretara Ministarstva za Kosovsku Snagu Bezbednosti u njihovim sastancima da bi odgovarali na pitanja; 4 c) da raspravlja budžet Kosovske Snage Bezbednosti i Ministarstva za Kosovsku Snagu Bezbednosti pre dostavljanja Skupštini Kosova za odobrenje; d) da raspravlja sve projekte za nabavke u vrednosti višoj od 1.000.000 (jednog miliona) €, koji su predloženi od Ministarstva Kosovske Snage Bezbednosti, i to, i onih koji se finansiraju od Vlade, i onih koji će se finansirati od davalaca, pre nego što se predaju Skupštini Kosova za odobrenje.

⁶⁷ Član 9, Parlamentarno Nadgledanje, Zakon o Osnivanju Saveta Odbrane Kosova, April 2008. 9.1 Predsedavajući predaje Godišnji Izveštaj Aktivnosti za raspravljanje i odobrenje od strane dotične komisije Skupštine, ne kasnije od meseca Marta, za prošlu godinu. Komisija može da traži izveštaje o specifičnim aktivnostima Saveta Bezbednosti Kosova kad god se to konstatira neophodnim. 9.2 Dotična Komisija Skupštine Republike Kosovo može da organizuje sesije o pitanjima povezanim za rad Saveta Odbrane Kosova koje Skupština želi da podnese.

primenjivanja ove regulative jeste ne-tretiranje projekata za snabdevanje koji imaju vrednost iznad 1.000.000 (jednog miliona) €, od strane Ministarstva Kosovske Snage Bezbednosti.⁶⁸

O ovom pitanju, g. Daut Haradinaj, Predsedavajući Komisije za Unutrašnje Poslove, Bezbednost i Nadgledanje KSB, jeste 16-og Novembra 2016, predao zahtev za informisanje Generalnom Sekretaru MKSB, g. Shkelzenu Sylu. U svom odgovoru, Generalni Sekretar Syla je učinio dostupnim listu kapitalnih projekata MKSB koji imaju vrednost višu od jednog miliona €, na osnovu odobrenog i pregledanog budžeta za 2016 godinu, i on je objasnio da “Budžet MKSB, koji obuhvača kapitalne projekte za nabavke čija vrednost jeste iznad jednog miliona €, je pripremljen na osnovu uputstava Ministarstva Financija (u Srednjeročnom Okviru Troškova i u budžetnim cirkularnim uputstvima), i isti je prosleđen Ministarstvu Financija. Ministarstvo Financija, u skladu sa procedurama na snazi, sa godišnjim nacrtom budžeta, je to prosledio Vladi za odobrenje. Nakon odobrenja od strane Vlade, isti je poslat Kosovskoj Skupštini da bi se ispitao i odobrio.”⁶⁹ Nakon ovoga, Sekretar Syla naglašava da u vezi sa primenom Člana 4.2, tačka d) Zakona o MKSB, Br. 03/L-046, koji predviđa da “Komisija diskutuje sve projekte o nabavkama čija je vrednost viša od jednog miliona €, koji su financirani od strane Kosovske Vlade, i onih koji su financirani od strane davalaca, pre nego što se oni daju za odobrenje Kosovskoj Skupštini”, on smatra da je “ova pravna odredba potrošila svoj pravni efekat, s obzirom da je Nacrt Zakona o Godišnjem Budžetu jeste diskutovan i odobren u Skupštini.”⁷⁰ Ovde se može postaviti pitanje o tome kako jedna pravna odredba može potrošiti svoj pravni efekat ukoliko je ta odredba još uvek važeća, to jest, na snazi. To jest, ovde pitanje nije o tome “da li je ova odredba potrošila ili ne svoj pravni efekat”, nego “da li ova odredba jeste važeća, to jest, na snazi, ili nije.” Ipak, ovo dosadašnje objašnjenje iznosi na videlo pravni sudar između Zakona o KSB, i Zakona o Kosovskom Budžetu, kao i prateča uputstva Ministarstva Financija Kosova.

Isti je problem naglašen u klauzuli o diskusiji nacrta budžeta bezbednosnih institucija od strane Parlamentarne Komisije za Unutrašnje Poslove, Bezbednost i Nadgledanje KSB, pre nego što se on dostavi za diskusiju Kosovskoj Skupštini. Na osnovu pravnog okvira na snazi, ova diskusija je nemoguća pre odobrenja nacrta zakona o budžetu od strane Kosovske Vlade i njegovog dostavljanja Kosovskoj

---

⁶⁸ Intervju sa g. Dautom Haradinajem, Predsedavajućim Komisije za Unutrašnje Poslove, Bezbednost i Nadgledanje KSB.

⁶⁹ Unutrašnja komunikacija sa g. Dautom Haradinajem, Predsedavajućim Komisije za Unutrašnje Poslove, Bezbednost i Nadgledanje KSB.

⁷⁰ Ibid.

Skupštini za prvo čitanje. Štaviše, tretiranje nacrta zakona o budžetu od strane Komisije je ponekad jako teško čak i u ovoj fazi, s obzirom da prvo i drugo čitanje u Skupštini jako često znaju da se dese unutar samo nekoliko dana.⁷¹ Međutim, nakon prvog čitanja, predstavnici odnosnih ministarstava se pozivaju na saslušanja, ali ova nemaju nekakav izražen efekat, s obzirom da, sa jedne strane, ne obezbeđuju dovoljan prostor za neku detaljniju diskusiju projekata budžeta, i, sa druge, praksa ukazuje na to da je realizacija nekih većih promena u budžetnim linijama od prvog do drugog čitanja izuzetno teška.⁷² Takva okolnost čini faktički nemogučom diskusiju od strane Komisije o vezi između operacionalnih politika i potreba bezbednosnih institucija, i odnosnih budžetnih zahteva, kao i lobiranja poslanika za budžetne potrebe bezbednosnih institucija.⁷³

Drugi slučaj “rasute regulacije” je bio ne-specificiranje “odnosne komisije u Skupštini,” u Zakonu o Osnivanju Saveta Bezbednosti Kosova, i njeno ne-uključivanje u Poslovniku Skupštine, činjenica koja je omogućila ovoj ključnoj instituciji za bezbednost da zaobiđe parlamentarno nadgledanje još od njenog osnivanja, kao i ne-delovanje, činjenica koja je posvedočena u Zemaljskom Izveštaju za godinu 2015 za Kosovo. Po prvi put, Komisija za Unutrašnje Poslove, Bezbednost i Nadgledanje KSB jeste uvrstilo Izveštavanje Saveta Bezbednosti u svom radnom planu u 2016 godini.⁷⁴ Štaviše, Predsedavajući Parlamentarne Komisije za Unutrašnje Poslove, Bezbednost i Nadgledanje KSB, između ostalog zbog nedostatka pravnih razjašnjenja, nikad nije pozvan na sastanke Saveta Bezbednosti, i uprkos činjenici da je ova mogučnost predviđena u tačci 3.6 Zakona o Osnivanju Saveta Bezbednosti Kosova.

Jedan hendikep sa gledišta nadgledanja izbora višeg izvršnog osoblja bezbednosnih institucija – uprkos činjenici da se ovo smatra dobrom međunarodnom praksom⁷⁵ – jeste činjenica da Komisija nema pristup, i, štaviše, ona jeste lišena, od davanja svojeg mišljenja o izboru Komandanta KSB, Generalnog Direktora Policije, i Generalnog Direktora Policijskog Inspektorata Kosova, koje funkcije jesu od fundamentalnog značaja za upravljanje bezbednosnim sektorom.

---

⁷¹ Intervju sa g. Haradinajem.

⁷² Intervju sa g. Čekuom.

⁷³ Intervju sa g. Nuredin Ibishijem, članom Komisije za Unutrašnje Poslove, Bezbednost i Nadgledanje KSB.

⁷⁴ Radni Plan za godinu 2016, Komisija za Unutrašnje Poslove, Bezbednost i Nadgledanje KSB, Januar 2016.

⁷⁵ Za više o ovome, vidi: Born H., Fluri Ph., Johnsson A., Parliamentary Oversight of the Security Sector, DCAF 2003.

Također, smatra se da je neophodno da se način izvršavanja zakona od strane Komisije bude pregledan, s obzirom da ovo nadgledanje treba da se sproveđe prvo od ministarstava i odnosnih bezbednosnih institucija, i ona će posle da izveštavaju pred Komisijom. Štaviše, do sada, odnosna ministarstva nisu izveštavala godišnje ili periodično o poštovanju odnosnih zakona, uključujući ovde i adresiranje razloga za neizvršavanje njihovih određenih delova.⁷⁶ Ovom prilikom se treba naglasiti da je Komisija nadgledala poštovanje Zakona o Policiji, što je oduzelo puno vremena, i ona je dala 17 preporuka za izvršavanje tokom šestomesečnog perioda, ali nije bilo nikakvog izveštavanja od Policije i Inspektorata za njihovo ispunjenje.⁷⁷

Dakle, regulisanje ovog pitanja treba da se izvrši sa promenama Zakona o Ministarstvu KSB, i Poslovnika Kosovske Skupštine, pomoću čega će ministarstva i odnosne bezbednosne institucije izveštavati o poštovanju odnosnih zakona i o eventualnim preprekama, zajedno sa pratećim merama, a u međuvremenu Komisija treba da se usredsredi na nadgledanje njihovog izvršenja.

Štaviše, u vezi sa dovoljnošcu aktualne pravne regulative Komisije za Unutrašnje Poslove, Bezbednost i Nadgledanje KSB, njeni različiti članovi imaju drugačija mišljenja. Tako, Daut Haradinaj, Predsedavajući, smatra da uprkos činjenici da Komisija nema sopstvenu radnu regulativu, Poslovnik Skupštine reguliše dobro njen poseban mandat i odgovornosti, i, kao takav, jeste dovoljan.⁷⁸ Sa druge strane, poslanik Nuredin Ibishi smatra da Poslovnik Skupštine Kosova ima brojne neizvesnosti, i on smatra da izrada i odobrenje radnog propisa Komisije, ili, čak i izrada Zakona o Nadgledanju Bezbednosnog Sektora, jeste neophodna, i da će ovime parlamentarno nadgledanje bezbednosnog sektora biti ojačano.

Međutim, kao što činjenice i prethodna analiza ukazuju, "rasuta regulacija" pravnog okvira, i regulacija parlamentarnog nadzora bezbednosnog sektora na Kosovu, donosi delove sudaranja i nesigurnosti, i, štaviše, ovi mogu biti regulisani ne samo preko izrade propisa o radu Komisije za Unutrašnja Pitanja, Bezbednost i Nadgledanje KSB. U principu, za regulisanje ovih pitanja, Član 4 – Demokratsko Nadgledanje – Zakona o Ministarstvu KSB treba biti amandamentiran, da bi se izbeglo pravno sudaranje sa postupcima Zakona o Budžetu Kosova od strane Vlade u Kosovskoj Skupštini, i također treba biti amandamentiran i Poslovnik Skupštine, da bi se obuhvatilo i nadgledanje ovlašćenja naspram Saveta

---

⁷⁶ Intervju sa g. Ibishijem.

⁷⁷ Ibid.

⁷⁸ Intervju sa g. Daut Haradinajom.

Bezbednosti Kosova. Međutim, za detaljno regulisanje ovlašćenja, obima aktivnosti, i funkcionisanje parlamentarnog nadgledanja bezbednosnog sektora, neophodno je da se pripreme, u najmanju ruku, Propis o Procedurama Komisije za Unutrašnje Poslove, Bezbednost i Nadgledanje KSB, a Zakon o Parlamentarnom Nadgledanju Bezbednosnog Sektora može da se pripremi nakon stvaranja Kosovskih Oružanih Snaga, nakon razjašnjenja dugoročnog institucionalnog okvira Kosovskih bezbednosnih institucija.

2. Funkcionisanje Komisije za Unutrašnje Poslove, Bezbednost i Nadgledanje KSB

Komisija za Unutrašnje Poslove, Bezbednost i Nadgledanje KSB, kao funkcionalna komisija Kosovske Skupštine, je suočena problemima povezanim sa nedovoljnom infrastrukturom, unutrašnjom neefikasnom organizacijom, kao i sa nedostatkom i ne-upotrebljavanjem spoljne ekspertize.

Neprikladna infrastruktura, to jest, njeno odsustvo, je jedan od najozbiljnijih problema koji sputava rad Komisije. Komisija ima na raspolaganju kancelariju Predsedavajućeg Komisije, kancelariju Komisije, kancelariju Jedinice za Podršku koja ima i arhivu,⁷⁹ ali poslanici, dakle članovi Komisije, nemaju kancelarije ili svoju tehničku opremu, to jest, kompjutere/laptote, i, kao posledica ovoga, 10-11 poslanika za potrebe svoga rada mogu da koriste samo jedan desktop.⁸⁰ Takođe, Komisija je suočena sa nedostatkom prostora koji bi se mogao koristiti kao biblioteka, sa nedostatkom literature, uključujući ovde i onu elektronsku, kao i aplikacije za on-line žalbe komisiji,⁸¹ i sve ovo sprečava u velikoj meri njeno uspešno funkcionisanje, onako kako je to predviđeno zakonom i Poslovnikom Skupštine.⁸²

Međutim, jeste jedna jako interesantna činjenica to da, dok je Vlada Kosova stvorila dovoljno infrastrukture za svoje sopstvene potrebe, ona se uopšte nije brinula za podizanje infrastrukture za Skupštinu od strane partija koje su na vlasti, i koje, zapravo, upravljaju tom Skupštinom, i ovo je imalo svoj uticaj na neuspeh samog parlamentarizma na Kosovu. Možemo da uzmemo kao primer nacrt budžeta za 2017 godinu, u kojem je, na primer, određeno da, recimo, Ministarstvo Javne Administracije,

---

⁷⁹ Intervju sa g. Daut Haradinajom i g. Nuri Çekuom.

⁸⁰ Intervju sa g. Nuredin Ibishijem.

⁸¹ Ibid.

⁸² Ibid.

koja ima 270 zaposlenih, ima budžet od 17.586.374€, od kojih će 8.270.000€ biti za kapitalne troškove, u isto vreme kada Skupština Kosova, koja ima 357 zaposlenih, među kojima i 120 poslanika, će imati gotovo dva puta manji budžet u vrednosti od 9.668.515€, od kojih su samo 1.300.000€ predviđeni za kapitalne troškove.⁸³ Ova činjenica izražava čitavu absurdnost budžetnog planiranja Vlade za Skupštinu Kosova. Štaviše, ostaje nerazumljivo kako je moguće da ogromna većina državnih službenika Vlade Kosova imaju daleko bolje radne uslove od samih poslanika Skupštine Kosova, koji su namerno onemogućeni od strane partija na vlasti da efektno nadgledaju izvršnu vlast.⁸⁴ Regulisanje infrastrukture Skupštine treba da bude prioritet samih poslanika, s obzirom da je odobrenje i promena samog zakona o budžetu Kosova u njihovim rukama.

Što se tiče unutrašnje organizacije, do sada je Komisija primenjivala samo format radnih grupa, koje su trajale od tri do šest meseci,⁸⁵ i odradjujući obiman posao, ove su se pokazele odgovornim, ali su, ipak, nedovoljne.⁸⁶ Organizacija na *ad-hoc* osnovi radnih grupa ne obezbeđuje osnove za efikasno nadgledanje bezbednosnih institucija i za razvoj jedne detaljne ekspertize članova komisije za nadgledanje bezbednosnih politika, osoblja, budžeta, i nabavki ovih institucija, kao što je to preporučeno na osnovu dobrih praksi parlamentarnog nadgledanja bezbednosnog sektora.⁸⁷ Zbog ovog razloga, Komisija treba da diskutuje mogućnost stvaranja pod-komisija ili stalnih radnih grupa za nadgledanje Unutrašnjih Poslova, Snaga Bezbednosti, i Saveta Bezbednosti, ili za među-institucionalno nadgledanje aspekata bezbednosnih politika, osoblja, budžeta i nabavki bezbednosnih institucija na osnovu sistema reportera.

Još jedan elemenat koji predstavlja ozbiljnu prepreku za nadgledanje bezbednosnog sektora je odsustvo spoljne ekspertize. Nije slučajno to da je u nadgledanju financija, Komisija ograničena samo na ispitivanje Izveštaja o Pravilnosti Kancelarije Generalnog Revizora (KGR) za odnosne bezbednosne institucije,⁸⁸ i ne sledi izvršavanje preporuka KGR.⁸⁹ Situacija je dalje ometana od činjenice da, do sada, KGR praktično nije izvršila niti jednu reviziju upravljanja ili performansi bezbednosnih institucija Kosova,

⁸³ Vidi Nacrt Zakona o Budžetu Republike Kosovo za godinu 2017, <http://mf.rks-gov.net/desk/inc/media/6DDD4133-1111-41F8-AC33-AEC173203E63.pdf>

⁸⁴ Intervju sa poslanikom Ilir Dedom, Septembar 2016.

⁸⁵ Intervju sa g. Haradinajem.

⁸⁶ Intervju sa g. Ibishijem.

⁸⁷ Na primer, za komisije za bezbednost se preporučuje podela u pod-komisije za ova polja, uključujući i mirovne operacije. Za više, vidi: Born H., Fluri Ph., Johnsson A., Parliamentary Oversight of the Security Sector, DCAF 2003.

⁸⁸ Intervju sa g. Haradinajem i g. Ibishijem.

⁸⁹ Ibid.

sa izuzetkom izveštaja revizije o performansi Aktivnosti Saobraćajne Policije i Bezbednosti Putnog Saobraćaja (2015).⁹⁰ Tako, Komisija je praktično ostala bez ispunjenja svojih zakonskih obaveza kontrolisanja troškova bezbednosnih institucija, s obzirom da ne poseduje spoljašnju ekspertizu, kako u ekonomiji, tako i u budžetiranju bezbednosnih institucija.

Također, sa gledišta upravljanja ekspertize, jedan poseban problem jeste strukturisanje Jedinice za Podršku Komisije za Unutrašnje Poslove, Bezbednost i Nadgledanje KSB. Ova jedinica ima dva zapošljena, koordinatora i zvaničnika, koji su angažovani isključivo u administrativnom radu, umesto u profesionalnom radu u podršci Komisije.⁹¹ Organizativna struktura ove jedinice bi trebala biti organizovana na jedan način koji bi podelio administrativni odsek, koji bi bio upravljan od svojeg sekretarijata, i odseka za savetovanje, koji bi trebao imati pravnog savetnika, profesionalne savetnike za obim aktivnosti Komisije,⁹² kao i savetnika o finansijskim pitanjima. Štaviše, podrška spoljašnje ekspertize Komisije jeste odbijena i od samoga Predsednika Skupštine, Kadri Veselija.⁹³

Bez obzira na odbijanje Predsednika Veselija, regulacija podrške sa ekspertizom, to jest, sa profesionalno pripremljenim osobljem koji će biti dovoljan u broju, jeste jedna hitna potreba koja treba da bude regulisana od strane Kosovske Skupštine i Komisije, uključujući finansijske implikacije i izbor eksperata po zasluzi, s obzirom da je ovo nužnost za efikasno nadgledanje bezbednosnog sektora. Za regulaciju ovog pitanja, budžet Kosovske Skupštine treba biti pregledan, paralelno sa procenom specifičnih potreba ekspertize za podršku Komisije.

Štaviše, do sada Komisija nije koristila čak ni ekspertizu organizacija civilnog društva koje se bave bezbednosnim pitanjima, sa kojima nije organizovala niti bilo jedno saslušanje, s obzirom da su ove prisutne u sastancima Komisije kao posmatrači bez prava glasa.⁹⁴ Dakle, aktivno učešće civilnog društva

---

⁹⁰ Izveštaj o Reviziji Performanse, Aktivnosti saobraćajne policije i Bezbednost u putnom saobraćaju, Kancelarija Generalnog Revizora, Mart 2015, <http://www.zka-rks.org/repository/docs/Raporti - Policia e Trafikut 220406.pdf>.

⁹¹ Intervju sa g. Nuri Çekuom.

⁹² Ibid.

⁹³ Intervju sa g. Dautom Haradinajem.

⁹⁴ Intervju sa g. Ibishijem.

u radu Komisije treba biti regulisano formalno, i ovo je takođe preporučeno od dobrih praksi u nadgledanju bezbednosnog sektora.⁹⁵

3. Performansa Komisije za Unutrašnje Poslove, Bezbednost, i Nadgledanje KSB

U ovom odeljku našeg rada čemo dati opisnu i statističku analizu performanse Komisije za Unutrašnje Poslove, Bezbednost i Nadgledanje KSB tokom perioda Januar 2015 – Juli 2016. Ova analiza je zasnovana na radnim planovima Komisije, zapisnicima, dnevnim redovima preuzetim sa veb-stranice Kosovske Skupštine, izveštajima Komisije, kao i intervjuima sa relevantnim zvaničnicima Komisije. Ovom prilikom se treba naglasiti da su osnovni dokumenti upotrebljeni za merenje i verifikaciju aktivnosti Komisije bili *godišnji radni planovi i zapisnici*.

Godišnji radni planovi su formulisani na osnovu zakonodavnog Godišnjeg Programa Kosovske Vlade, i ovi se tiču ispitivanja odnosnih nacrta zakona, nadgledanja poštovanja zakona, nadgledanja sprovođenja politika od strane bezbednosnih institucija, nadgledanja sprovođenja strategija i akcionih planova, i nadgledanja sprovođenja budžeta od strane odnosnih izvršnih ministarstava i agencija. Nadgledne aktivnosti komisija uključenih u godišnjem radnom planu imaju također i rokove njihovog izršavanja.⁹⁶

Sa druge strane, *zapisnici* su dokumenti koji rezimiraju diskusije i poglede obelodanjene od članova i ostalih učesnika u saslušanjiima. Komisija priprema i čini javnim postupke sa saslušanja za potrebe svojih članova, zvaničnika koji podržavaju rad komisije, učesnika saslušanja, i šire javnosti. Zapisnici saslušanja trebaju imati dan, datum, mesto i broj saslušanja, vreme početka, imena članova Komisije, osoblja i predsedavajućeg saslušanja, kao i rezime diskusija članova komisije i učesnika. Zapisnik treba imati kao prilog listu sa imenima ostalih učesnika prisutnih na saslušanju.⁹⁷

---

⁹⁵ Za više, vidi: Born H., Fluri Ph., Johnsson A., Parliamentary Oversight of the Security Sector, DCAF 2003.

⁹⁶ Doracak – Funksioni mbikëqyrës i komisioneve parlamentare, st. 12, [http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/SOM_Funksioni%20mbikqyres%20i%20komisioneve%20parlamente-Alb%20\(2\).pdf](http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/SOM_Funksioni%20mbikqyres%20i%20komisioneve%20parlamente-Alb%20(2).pdf).

⁹⁷ Doracak – Organizimi i dëgjimeve në komisionet parlamentare, st. 22, http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/Doracak_Degjimet_e_Komisioneve_Parlamentare_ALB.pdf.

4. Realizacija Aktivnosti Komisije za Unutrašnje Poslove, Bezbednost i Nadgledanje KSB za 2015 godinu

Tokom 2015 godine, Komisija za Unutrašnje Poslove, Bezbednost i Nadgledanje KSB je sprovedla svoje aktivnosti u skladu sa svojim godišnjim radnim planom, odobrenog u Januaru iste godine. Aktivnosti Komisije su sprovedene preko redovnih sastanaka, sastanaka radnih grupa, javnih saslušanja, nadgledanja poštovanja zakona, zvaničnih sastanaka unutar i van zemlje, kao i preko zvaničnih poseta odnosnim institucijama, sa ciljem promatranja njihovog rada.

Radni Plan Komisije je predviđao ove glavne ciljeve: diskusiju i promenu odnosnih zakona; javna saslušanja i ostale oblike komunikacije i saradnje, sa ciljem usvajanja najkvalitetnijih zakona; nadgledanje poštovanja zakona (najmanje jedan zakon tokom jedne kalendarske godine); diskusiju aktuelnih tema sa polja bezbednosti i ostalih polja sa kojima se bavi Komisija; povećanje kvaliteta rada i unutrašnje saradnje, kao i razmena sa ostalim komisijama.⁹⁸ Ovom se prilikom treba naglasiti da su sastanci Komisije bili javni, da su bili nadgledani od strane predstavnika vladinih i nevladinih organizacija, i to, kako lokalnih, tako i međunarodnih.⁹⁹

Prema godišnjem radnom planu za 2015, Komisija je u periodu Januar – Decembar 2015 planirala 54 aktivnosti, a izvršeno je 33 od njih, i ove su evidentirane u 25 redovnih sastanaka. Glavne aktivnosti su predstavljene u sledećoj tabeli.

Usporedba između planiranih i sprovedenih aktivnosti Komisije za Unutrašnje Poslove, Bezbednost i Nadgledanje Kosovske Snage Bezbednosti za 2015 godinu			
Aktivnost	Broj planiranih aktivnosti	Broj sprovedenih aktivnosti	Bilans
Raspisavanje nacrta zakona	9	4	-5
Raspisavanje godišnjih izveštaja izveštavajućih institucija	4	7	3
Posete ostvarene van zemlje	1	4	3
Posete ostvarene unutar zemlje	11	6	-5
Praćenje poštovanja zakona	1	1	0
Saslušanja/izveštajne sednice	14	12	-2

⁹⁸ Izveštaj o radu za godinu 2015.

⁹⁹ Izveštaj o radu za godinu 2015.

Sa druge strane, u okviru aktivnosti izvršenih tokom 2015 godine, realizovana su 397 indikatora,¹⁰⁰ koji su dati u sledećoj tabeli.

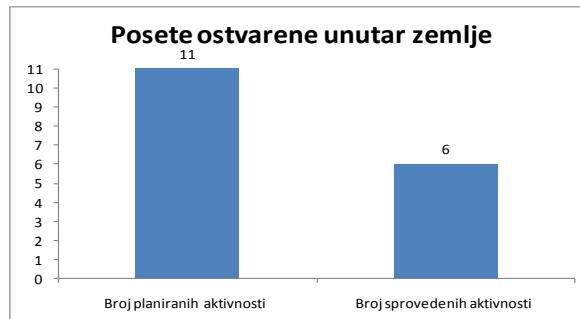
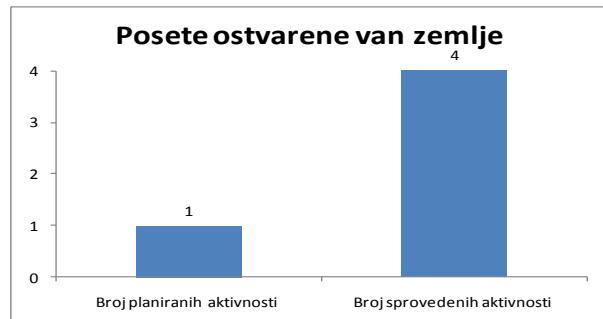
Aktivnosti Komisije za Unutrašnje Poslove, Bezbednost i Nadgledanje Kosovske Snage Bezbednosti tokom perioda januar-decembar 2015		
Br.	Pokazatelji	Rezultati
1	Broj održanih sastanaka	25
2	Broj tačaka dnevnog reda	96
3	Sastavljeni zapisnici	25
4	Raspravljeni nacrti zakona	4
5	Broj sastavljenih radnih grupa	5
6	Broj sastanaka radnih grupa	18
7	Broj predloženih amandmana	74
8	Broj raspravljenih amandmana	85
9	Broj izveštaja sastavljenih za nacrte zakona	4
10	Davanje mišljenja drugim komisijama	/
11	Raspravljanje godišnjih izveštaja izveštavajućih institucija	3
12	Raspravljanje zahteve javnih i privatnih institucija	1
13	Broj odluka donetih od Komisije	7
14	Posete sprovedene van zemlje	4
15	Posete sprovedene unutar zemlje	6
16	Javna saslušanja	3
17	Praćenje poštovanja zakona	1
18	Saslušanja/izveštajne sednice	12
19	Okrugli stolovi	4
20	Glavni sastanci Komisije i predsedavajućeg	20

¹⁰⁰ Izveštaj o Radu Komisije za Unutrašnje Poslove, Bezbednost i Nadgledanje KSB za 2015 godinu.

Ovde se treba naglasiti da je jedan broj aktivnosti, kao okrugli stolovi, posebni sastanci komisije, i radne posete, pretrpeo neke promene zbog političkih okolnosti i konteksta Kosova tokom 2015, i ovo je prouzrokovalo ne-realizovanje jednog broja aktivnosti komisije, kao i zamenu nekih od njih sa ostalim prioritetnim aktivnostima (ili onima *ad-hoc*), koji su realizovani van radnog plana Komisije.¹⁰¹

Planiranje diskusije nacrtu zakona od strane Komisije zavisi direktno od zakonodavnog dnevnog reda Vlade Kosova, a diskusija zavisi od njihovog prenosa od Vlade u Kosovsku Skupštini. Zbog ovog razloga, Komisija je tokom 2015 godine diskutovala četiri od devet nacrtu zakona koji su bili planirani.¹⁰²

Sa druge strane, tokom 2015 je diskutovano 7 godišnjih izveštaja, uprkos činjenici da su bila planirana samo 4, s obzirom da su osim 4 godišnja izveštaja za institucije za 2015,¹⁰³ bila i 3 ostala izveštaja diskutiranih tokom 2014.¹⁰⁴

¹⁰¹ Intervju sa g. Daut Haradinajem, Predsedavajućim Komisije za Unutrašnje Poslove, Bezbednost i Nadgledanje KSB za 2015 godinu.

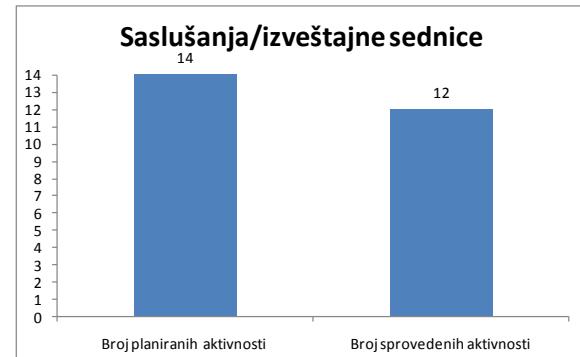
¹⁰² Nacrt Zakona br. 05/L-02 za sprečavanje priključenju oružanim sukobima van teritorije zemlje; Nacrt Zakona br. 05/L-22 o oružju; Nacrt Zakona br. 05/L-17 o promeni i dopuni Zakona br. 03/L-246 o snabdevanju oružjem, municijom i odnosnom opremom bezbednosti ovlaštenih državnih institucije za bezbednost; Nacrt Zakona br. 05/L-15 o ličnoj karti.

¹⁰³ Treba se napomenuti da su godišnja izveštavanja relevantnih institucija za 2015 godinu sprovedena i tokom 2016, a ipak, sprovođenje se smatralo ispunjenim.

¹⁰⁴ Godišnji Izveštaj Ministarstva za Kosovsku Snagu Bezbednosti za 2014 godinu; Godišnji Izveštaj Agencije za Zaštitu Ličih Podataka za 2014 godinu; Izveštaj Policijskog Inspektorata Kosova za 2014 godinu.

Što se tiče radnih poseta unutar i van zemlje, vidimo disproporciju između planiranog i izvršenog. Tokom 2015 bila je planirana samo jedna poseta van zemlje, a obavljene su četiri. Ovde trebamo naglasiti da se posete van zemlje ne podržavaju od budžeta Kosova, nego samo od različitih organizacija, ili posebnih poziva članovima/pojedincima odnosne Komisije.¹⁰⁵ Sa druge strane, bilo je 11 planiranih unutrašnjih poseta za 2015 godinu, a obavljeno ih je 4.¹⁰⁶

U međuvremenu, što se tiče saslušanja/izvještajnih sednica, njihova je realizacija tokom 2015 bila prilično efikasna, gde su 12 od ukupno 14 planiranih sednica bile održane. Dva neizvršena saslušanja tokom 2015 su bila saslušanje Ministra KSB i saslušanje Ministra Unutrašnjih Poslova.

Realizacija Aktivnosti Komisije za Unutrašnje Poslove, Bezbednost i Nadgledanje Kosovske Snage Bezbednosti za 2016 godinu

Tokom ove sesije Komisija je razvila svoju aktivnost na osnovu Godišnjeg Radnog Plana odobrenog u početku godine. Ove su aktivnosti izvršene preko redovnih sastanaka, sastanaka radnih grupa, javnih saslušanja, nadgledanja poštovanja zakona, zvaničnih sastanaka koji su održani unutar i van zemlje, kao i preko poseta odnosnim institucijama, sa ciljem nadgledanja njihovog rada.¹⁰⁷ Merenje bilansa izvršavanja aktivnosti Komisije za ovu godinu jeste tretirano za period Januar – Juli, 2016.

Za ovaj radni period, prema godišnjem radnom planu za godinu 2016, Komisija je planirala ukupno 28 aktivnosti, 14 od kojih su izvršene. Ovde trebamo spomenuti da su od 14 neizvršenih aktivnosti, 6 bila pregledi nacrta zakona, koje Komisija nije izvršila zbog toga što sami odnosni nacrti zakona nisu upućeni u Skupštinu od strane Vlade Kosova.

¹⁰⁵ Intervju sa Nuredinom Ibihijem.

¹⁰⁶ Radna poseta u Komandi Brigade za Brze Reakcije KSB u Istoku, 10 Marta 2015; Poseta u Kosovskoj Akademiji za Javnu Bezbednost (30 Junii); Poseta u Komandi Obuke i Doktrine KSB (29 Junii); Poseta Regionalnom Direktoratu Policije u Prizrenu (8 Novembar).

¹⁰⁷ Izveštaj o radu za prolećnu sednicu za 2016 godinu.

Usporedba između planiranih i sprovedenih aktivnosti Komisije za Unutrašnje Poslove, Bezbednost i Nadgledanje Kosovske Snage Bezbednosti za period Januar-Juli 2016			
Aktivnost	Broj planiranih aktivnosti	Broj sprovedenih aktivnosti	Bilans
Rasprava nacrta zakona	5	0	-5
Rasprava godišnjih izveštaja izveštavajućih institucija	4	4	0
Posete ostvarene van zemlje	0	2	2
Posete ostvarene unutar zemlje	2	2	0
Saslušanja/izveštajne sednice	9	7	-2

U međuvremenu, u okviru aktivnosti izvršenih tokom prolećne sednice Kosovske Skupštine, Komisija je realizovala 75 indikatora,¹⁰⁸ koji su prezentirani u donjoj tabeli.

Aktivnosti Komisije za Unutrašnje Poslove, Bezbednost i Nadgledanje Kosovske Snage Bezbednosti tokom perioda Januar-Juli 2016		
Br.	Pokazatelji	Rezultati
1	Broj održanih sastanaka	11
2	Broj tačaka dnevnog reda	39
3	Sastavljeni zapisnici	11
4	Raspravljeni nacrti zakona	/
5	Broj sastavljenih radnih grupa	1
6	Broj sastanaka radnih grupa	1
7	Broj predloženih amandmana	/
8	Broj raspravljenih amandmana	/
9	Broj izveštaja sastavljenih za nacrte zakona	/
10	Davanje mišljenja drugim komisijama	/
11	Raspravljanje godišnjih izveštaja izveštavajućih institucija	3
12	Raspravljanje zahteve javnih i privatnih institucija	/
13	Broj odluka donetih od Komisije	2
14	Posete sprovedene van zemlje	2
15	Posete sprovedene unutar zemlje	2
16	Javna saslušanja	2
17	Praćenje poštovanja zakona	/
18	Okrugli stolovi	1
Ukupno		75

¹⁰⁸ Izveštaj o Radu Komisije za Unutrašnje Poslove, Bezbednost i Nadgledanje KSB za prolećnu sednicu 2016.

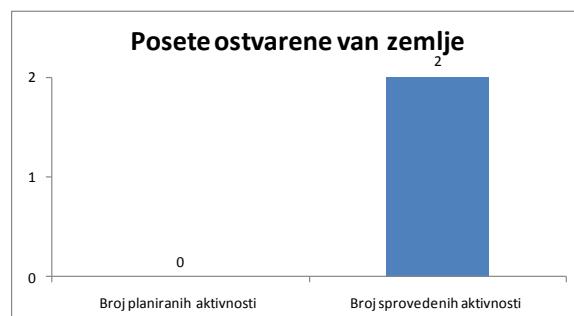
U vezi sa usporednim bilansom za opšte i prioritetne aktivnosti tokom perioda Januar – Juli 2016, možemo primetiti sličan radni trend Komisije sa onim iz 2015 godine.

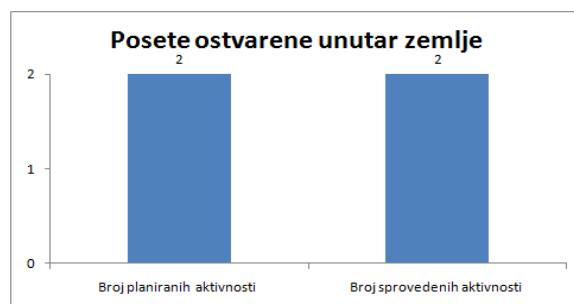
Tokom sednice, Komisija nije raspravila bilo koji nacrt zakona, uprkos činjenici da su te diskusije predviđene u Zakonodavnom Planu Vlade i u Planu Aktivnosti Komisije, zbog toga što ova nisu upućena od strane Vlade Kosova za raspravu i odobrenje u Skupštinu Kosova.¹⁰⁹

U međuvremenu, u vezi sa pregledom godišnjih izveštaja izveštavajućih institucija, Komisija je imala potpuni uspeh, s obzirom da su sve 4 izveštajnih diskusija planirane za period Januar – Juni 2016 izvršene.

U vezi sa posetama ostvarenih van zemlje, u 2016-oj, kao i u 2015-oj, imamo manje planiranih poseta, a više izvršenih,¹¹⁰ dok je, u vezi sa posetama van zemlje Komisija imala potpuno izvršenje godišnjeg radnog plana za 2016-u godinu.¹¹¹

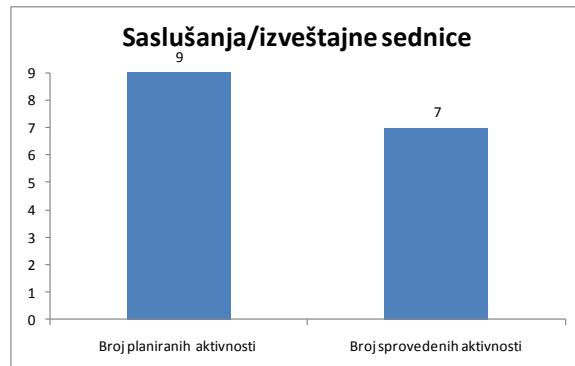

¹⁰⁹ Izveštaj o Radu za prolećnu sednicu za 2016 godinu; Juli 2016.

¹¹⁰ Učestovanje delegacije Komisije u Konferenciji za Bezbednosne i Odbrambene Politike EU, u Hagu, od 6 do 9 Aprila 2016; Učestovanje delegacije Komisije u Konferenciji za Politike Migracija, Azila, Državljanstva u EU, u Briselu, 19-21 Jun 2016.

¹¹¹ Radna poseta Kosovskoj Akademiji za Javnu Bezbednost, 26 April 2016; Radna poseta policijskoj stanici na severu Mitrovice, 27 Jun 2016.

U prvoj polovini 2016-e, kao i u 2015-oj, performansa Komisije u realizaciji saslušnih/izveštajnih sednica je bila gotovo potpuna. Od ukupno 9 planiranih aktivnosti za period Januar – Juli 2016, Komisija je realizovala 7.

Od posmatranja ispunjenja aktivnosti Komisije možemo primetiti da je tehnička realizacija Radnih Planova na visokom nivou. Međutim, suštinski, možemo primetiti da jedno dubinsko nadgledanje bezbednosnih institucija još uvek nije pretvoreno u radnu naviku Komisije, i posebno ne u pitanjima organizacije i upravljanja osoblja, budžeta i financija, kapaciteta za suočavanja sa bezbednosnim pretnjama, i performansi bezbednosnih institucija.

Nije slučajno da je Komisija za Unutrašnje Poslove, Bezbednost i Nadgledanje KSB kritikovana u Zemaljskim Izveštajima Evropske Komisije za godine 2015¹¹² i 2016¹¹³, i posebno zbog nenadgledanja i nekontrolisanja troškova KSB, kao i za odsustvo nezavisnih procenjivanja. Dok finansijsko nadgledanje bezbednosnih institucija nije bilo predviđeno Godišnjim Planom Komisije za 2015-u,¹¹⁴ ovo je nadgledanje bilo predviđeno Godišnjim Planom Komisije za 2016-u, ali nije realizованo tokom prolećne sednici ove legislacije, to jest, do Jula 2016-e,¹¹⁵ i zbog ovog je razloga zamerka Evropske Komisije ponovljena u njenom izveštaju za 2016-u godinu.

Zbog ovog razloga, imajući u vidu aktuelne kapacitete za sprovođenje efikasnijeg planiranja i za jačanje parlamentarnog nadgledanja bezbednosnog sektora, u svojim Godišnjim Radnim Planovima Komisija treba da se usredsredi, ne samo na standardne aktivnosti (kao pregledi nacrtta zakona, saslušne i

¹¹² Civilian Oversight of Security Forces, Kosovo* Report 2015, SWD(2015) 215 final, European Commission, 10.11.2015, Brussels, http://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2015/20151110_report_kosovo.pdf.

¹¹³ Civilian Oversight of Security Forces, Kosovo* Report 2016, SWD(2016) 363 final, European Commission, 09.11.2015, Brussels, http://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2016/20161109_report_kosovo.pdf.

¹¹⁴ Izveštaj o Radu za 2015 godinu, Komisija za Unutrašnje Poslove, Bezbednost i Nadgledanje KSB, Decembar 2015.

¹¹⁵ Izveštaj o Radu za Prolećnu Sednicu 2016, Komisija za Unutrašnje Poslove, Bezbednost i Nadgledanje KSB, Juli 2015.

izveštavajuće sednice, i posete unutar i van zemlje), nego, također, i na dve ili tri teme bezbednosnog sektora koje će biti istražene i nadgledane dubinski.

Preporuke:

Na osnovu prethodne analize, i sa ciljem jačanja i povećanja kvaliteta nadgledanja Komisije za Unutrašnje Poslove, Bezbednost i Nadgledanje KSB, KIPRED skreće pažnju na sledeče:

- a) Za eliminisanje elemenata sudaranja i neizvesnosti između zakonskih i regulativnih akata parlamentarnog nadgledanja bezbednosnog sektora, potrebno je da se:
  1. Izmeni Član 4 – Demokratsko Nadgledanje – Zakona o Ministarstvu KSB i Poslovnik Skupštine, sa ciljem da se izbegne zakonsko sudaranje sa Srednjeročnim Okvirom Troškova, i sa procedurama Zakona o Budžetu Kosova u Skupštini Kosova.
  2. Izmeni Zakon o Ministarstvu KSB i Zakon o Kosovskoj Policiji, kao i Poslovnik Skupštine, tako da se obavezuju saslušanja sa kandidatima predloženih za poziciju Komandanta KSB i Generalnog Direktora Policije, kao i da se da mišljenje o njihovom imenovanju.
  3. Izmeni Poslovnik Skupštine da bi se uključile nadgledajuće nadležnosti nad Savetom Bezbednosti Kosova.
  4. Sastavi Propis Postupka Komisije za Unutrašnje Poslove, Bezbednost i Nadgledanje KSB, a, u međuvremenu, Zakon o Parlamentarnom Nadgledanju Bezbednosnog Sektora će biti pripremljen nakon stvaranja Oružanih Snaga Kosova, i nakon što se razjasni dugoročni institucionalni okvir bezbednosnih institucija Kosova.
- b) Fizička i tehnološka infrastruktura za poslanike koji su u jedinici za podršku se treba poboljšati. Ovo treba da bude prioritet samih poslanika, s obzirom da je samo odobrenje i izmena Zakona o Budžetu Kosova u njihovim rukama.
- c) Treba da se sprovede restrukturiranje Jedinice za Podršku Komisije, i to u administrativne i profesionalne jedinice, uključujući i obezbeđivanje dovoljnog broja eksperata o pravnim, finansijskim i budžetnim pitanjima, kao i o odnosnim bezbednosnim institucijama. Za regulisanje ovog pitanja, budžet Kosovske Skupštine treba biti pregledan, paralelno sa procenom specifičnih potreba ekspertize za podršku Komisije.
- d) Aktivno učešće civilnog društva u radu Komisije treba da se reguliše na formalan način.

- e) U svojim Godišnjim Radnim Planovima, sem standardnih aktivnosti (kao što su pregledanje nacrta zakona, saslušne i izveštajne sednice, i posete unutar i van zemlje), Komisija se treba usredsrediti u dve ili tri teme bezbednosnog sektora koje će biti istražene i nadgledane dubinski, i to posebno o pitanjima organizacije i upravljanja osobljem, budžeta i financija, kapaciteta za suočavanje sa bezbednosnim pretnjama, i performansi bezbednosnih institucija.

5. KRATAK ANALITIČKI PREGLED ANKETE JAVNOG MNJENJA

Ovde, kao i u prethodnim brojevima Observera, je sprovedena anketa javnog mnjenja u vezi sa poverenjem koje kosovski građani imaju u glavne institucije Republike Kosovo koje se bave bezbednosnim pitanjima. Ponovo, tablice koje slede ovaj odeljak, daju, i odgovore građana u vezi sa poverenjem koje imaju, i neke usporedbe sa dotičnim rezultatima dobijenim u prošlosti. Pitanje koje je postavljeno je bilo isto kao i u prošlim brojevima: ‘Da li možete da nam kažete koliko verujete u sledeće institucije što se tiče bezbednosnih pitanja?’, i, ponovo, date institucije su: 1) Predsednik; 2) Premijer; 3) Ministar Unutrašnjih Poslova; 4) Kosovska Policija; 5) Parlamentarna Komisija za Unutrašnje Poslove, Bezbednost i Nadgledanje Kosovske Snage Bezbednosti; 6) Ministar Kosovske Snage Bezbednosti; 7) Kosovska Snaga Bezbednosti; 8) Kosovska Agencija za Inteligenciju; 9) Direktor Kosovske Agencije za Inteligenciju; i, 10) Parlamentarna Komisija za Inteligenciju. Poverenje je izraženo brojevima, od najniže vrednosti 1, do najviše 5, i anketa je sprovedena od firme UBO Consulting, i ima marginu greške od ±3%.

Možemo primetiti da najveće vrednosti poverenja kosovskih građana u vezi sa bezbednosnim pitanjima jesu one za Kosovsku Snagu Bezbednosti (3.98), Kosovsku Policiju (3.81) i Ministra za Kosovsku Snagu Bezbednosti (3.14), dok su najniže bile one za Premijera (2.43), Parlamentarnu Komisiju za Inteligenciju (2.52), Ministra za Unutrašnje Poslove (2.61), Direktora Kosovske Agencije za Inteligenciju (2.62) i za Predsednika (2.68).

Što se tiče poređenja dobijenih vrednosti sa onima iz Jula 2015, kada su sprovedena prva merenja, sve analizirane institucije su imale pad u poverenju, sem Kosovske Policije, koja je imala malen rast (+0.02). Najveći padovi su registrovani za Parlamentarnu Komisiju za Bezbednost, Unutrašnje Poslove i KSB (-0.54), Parlamentarnu Komisiju za Inteligenciju (-0.49), Kosovsku Agenciju za Inteligenciju (-0.29), i Predsednika (-0.27), dok su najniži padovi (sem gore spomenutog malenog rasta poverenja u KP) su registrovani za KSB (-0.02) i za Ministra Unutrašnjih Poslova. Međutim, ukoliko usporedimo poverenje izraženo u ovoj anketi, Decembra 2016-e, sa prethodnom anketom Maja 2016, vidimo da u Decembru većina institucija uživaju slično ili isto poverenje kao u Maju, dok se neke znatnije razlike primećuju za Kosovsku Snagu Bezbednosti (rast poverenja, od 3.59 na 3.98), za Parlamentarnu Komisiju za

Bezbednost, Unutrašnje Poslove i KSB (pad poverenja, od 2.91 na 2.63), i za Kosovsku Policiju (rast poverenja, od 3.61 na 3.81).

Albanci koji žive na Severu imaju najviše poverenja u Kosovsku Snagu Bezbednosti (4.46), u Kosovsku Policiju (4.00), i u Ministra KSB (3.77), a najniže poverenje oni izražavaju za Parlamentarnu Komisiju za Inteligenciju (1.77) i Parlamentarnu Komisiju za Bezbednost, Unutrašnje Poslove i KSB (1.92). U međuvremenu, Srbi na Severu imaju najviše poverenje u Kosovsku Policiju (1.56), Premijera (1.35) i Ministra Unutrašnjih Poslova (1.34), a vrednosti dobijene za ostale institucije variraju između 1.14 i 1.26. Slično, Srbi na Jugu su izrazili najviše poverenje u Kosovsku Policiju, Premijera i Ministra Unutrašnjih Poslova (odnosne su vrednosti 2.32, 1.41 i 1.45), i njihovo poverenje u ostale institucije varira između 1.10 i 1.27.

U poverenju izraženom u gornje-spomenute institucije prema polu odgovaralaca, nema nekih razlika koje bi zahtevale posebna objašnjenja. U vezi sa poverenjem izraženom od odgovaralaca prema starosnim grupama, vidimo da je najviše poverenje izraženo u analizirane institucije ono od starosne grupe iznad 65 godina, dok je najniže poverenje izraženo od odgovaralaca iz starosnih grupa od 18-24 i 45-54 godina.

U vezi sa obrazovanjem odgovaralaca, možemo raspoznati sklonost odgovaralaca sa nižim nivoom obrazovanja da daju veće procene, kao i odgovaralaca koji su završili fakultete i onih koji imaju magistarske i doktorske nivoe, da daju niže procene.

Kada se usredsredimo u varijablu profesije odgovaralaca, vidimo da nema neke značajnije distribucije poverenja među određenim profesijama, sem vrlo niskog nivoa poverenja izraženog u analizirane institucije od kategorije onih koji su zaposleni povremeno, i, do jedne mere, od penzionera. U prva tri broja Observera smo imali jednu izraženu pojavu, da se najviši nivo poverenja u date institucije registruje kod domaćica, a najniži kod osoba zapošljenih u javnom sektoru. Dok se ova pojava počela nešto menjati u četvrtom broju Observera, u kojem su najviši nivoi poverenja ubrzano počeli izražavati i od strane penzionera, najviši nivo poverenja izražen od strane domaćica se ne ponavlja u ovom broju Observera. Inače, jeste interesanto naglasiti da Predsednik uživa najviše poverenja među studentima/đacima, i najniže među penzionerima; Premijer uživa najviše poverenje među zapošljenima u javnom sektoru i studentima/đacima, a najniže među onima koji su zapošljeni povremeno. Kosovska

Policija uživa najviše poverenje među domaćicama i penzionerima, i najniže među onima koji su zapošljeni povremeno i onima zapošljenim u javnom sektoru. KSB uživa najviše poverenje među penzionerima i domaćicama, a najniže među onima koji su zapošljeni povremeno.

Što se tiče etničke pripadnosti odgovaralaca (na nivou Kosova), albanci imaju najviše poverenja u KSB (4.06), Kosovsku Policiju (3.85) i u Ministra KSB (3.20), i najmanje u Premijera (2.45), Parlamentarnu Komisiju za Inteligenciju (2.55) i u Ministra Unutrašnjih Poslova (2.65). Srbi veruju najviše Kosovskoj Policiji (2.03) i Ministru Unutrašnjih Poslova (1.41), i najmanje Kosovskoj Agenciji za Inteligenciju (1.12) i Parlamentarnoj Komisiji za Bezbednost, Unutrašnje Poslove i KSB (1.16). Konačno, ostali veruju najviše Kosovskoj Policiji (4.17) i KSB (3.94), a najmanje Ministru Unutrašnjih Poslova (2.56) i Premijeru i Direktoru KAI (obojica 2.71).

Poverenje izraženo od urbanog i ruralnog stanovništva Kosova nema neke izražene razlike koje zahtevaju objašnjenje, i jedina činjenica koja bi se mogla naglasiti jeste da je poverenje izraženo od urbanog stanovništva ima u većini slučajeva nešto manju vrednost od onog izraženog od ruralnog stanovništva – iako ovde imamo neke manje izuzetke.

Što se tiče poverenja izraženog po regionima, primećujemo da su regioni Prištine i Uroševca, i, do jedne mere, Peći, izrazili najveće poverenje, a najmanje je poverenje izraženo od regiona Gnjilana i Đakovice. Međutim, ovde imamo značajna odstupanja zavisno od institucija na koje se ovo poverenje odnosi. U vezi sa poverenjem u Predsednika, Premijera i Ministra Unutrašnjih Poslova, ovo je poverenje najveće u regionu Prizrena, ali ima veoma malu vrednost u regionu Gnjilana. Najveće poverenje u Kosovsku Policiju je izraženo u Gnjilanu (4.30), Uroševcu (4.09), i Prištini (3.96), a najmanje u Đakovici (3.28). KSB uživa najveće poverenje u Uroševcu (4.66) i Peći (4.24), i najmanje u Đakovici i Prizrenu (3.58). Ministar KSB uživa najveće poverenje u Peći (3.87) i Uroševcu (3.68), i najmanje u Gnjilanu (2.44).

Konačno, u vezi sa etničkom pripadnošću po regionima, primećujemo trend prisutan i u prethodnim brojevima Observera. Poverenje izraženo od albanaca u svim regionima jeste prilično visoko, ono od srba prilično nisko, i ono od ostalih, ponovno, prilično visoko, i, poprilično često, čak i više od onog od albanaca. Ova pojava se primećuje posebno kod ostalih u Prizrenu i Uroševcu. Tako, na primer, poverenje albanaca i ostalih u Predsednika jeste 3.43 i 3.76, u Premijera je 3.11 i 3.62, u Kosovsku Policiju je 3.48 i 4.52, i u KSB 3.56 i 4.05. U Uroševcu, albanci i ostali Predsednika procenjuju sa 2.83 i

3.70, Premijera sa 2.39 i 3.20, Kosovsku Policiju sa 4.11 i 5.00, i KSB sa 4.76 i 4.80. Sem ova dva regiona, ova pojava da ostali u dotične institucije imaju poverenje koje je veće čak i od poverenja albanaca u iste, se može primetiti i u ostalim regionima, ali je ona poprilično rasuta.

P1. Da li biste nam rekli, koliko verujete dole navedenim institucijama oko pitanja bezbednosti (gde 1 znači ne verujem uopšte, a 5 znači verujem u potpunosti)

Institucije	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Predsedniku	1051	1	5	2.68	1.355
Premijeru	1050	1	5	2.43	1.337
Ministru Unutrašnjih Poslova	1003	1	5	2.61	1.161
Kosovskoj Policiji	1052	1	5	3.81	1.202
Parlamentarnoj Komisiji za Bezbednost Unutrašnje Poslove i Kosovsku Snagu Bezbednosti	924	1	5	2.63	1.258
Ministru Snage Bezbednosti	1005	1	5	3.14	1.295
Kosovskoj Snazi Bezbednosti	1052	1	5	3.98	1.223
Kosovskoj Agenciji za Inteligenciju	956	1	5	2.73	1.152
Direktoru Kosovske Agencije za Inteligenciju	898	1	5	2.62	1.072
Parlamentarnoj Komisiji za Inteligenciju	913	1	5	2.52	1.097

Tabela 1. Opšte poverenje u institucije

Alternative	Da li biste nam rekli, koliko verujete dole navedenim institucijama oko pitanja bezbednosti?					
	Juli 2015 Mean	Novembar 2015 Mean	Feb-16 Mean	Maj 2016 Mean	Decembar 2016 Mean	Razlika (Septembar 2016 - Juli 2015)
Predsedniku	2.95	2.69	2.68	2.77	2.68	-0.27
Premijeru	2.67	2.50	2.31	2.47	2.43	-0.24
Ministru Unutrašnjih Poslova	2.75	2.49	2.35	2.55	2.61	-0.14
Kosovskoj Policiji	3.79	3.58	3.64	3.63	3.81	0.02
Parlamentarnoj Komisiji za Bezbednost, Unutrašnje Poslove i Kosovsku Snagu Bezbednosti	3.17	2.71	2.71	2.91	2.63	-0.54
Ministru Snage Bezbednosti	3.33	2.86	3.00	3.07	3.14	-0.19
Kosovskoj Snazi Bezbednosti	4.00	3.58	3.69	3.59	3.98	-0.02
Kosovskoj Agenciji za Inteligenciju	3.02	2.57	2.57	2.73	2.73	-0.29
Direktoru Kosovske Agencije za Inteligenciju	2.88	2.40	2.40	2.55	2.62	-0.26
Parlamentarnoj Komisiji za Inteligenciju	3.01	2.52	2.38	2.61	2.52	-0.49

Tabela 2. Upoređivanje poverenja po mesecima

P1. Da li biste nam rekli, koliko verujete dole navedenim institucijama oko pitanja bezbednosti (gde 1 znači ne verujem uopšte, a 5 znači verujem u potpunosti)

		Predsedniku	Premijeru	Ministru Unutrašnjih Poslova	Kosovskoj Policiji	Parlamentarnoj Komisiji za Bezbednost, Unutrašnje Poslove i Kosovsku Snagu Bezbednosti	Ministru Snage Bezbednosti	Kosovskoj Snazi Bezbednosti	Kosovskoj Agenciji za Inteligenciju	Direktoru Kosovske Agencije za Inteligenciju
Albanci na severu	Mean	2.38	2.15	2.31	4.00	1.92	3.77	4.46	3.15	2.31
	N	13	13	13	13	13	13	13	13	13
	Std. Deviation	1.557	1.405	.947	.816	.641	1.092	.776	.801	.751

Tabela 3. Albanci na severu

P1. Da li biste nam rekli, koliko verujete dole navedenim institucijama oko pitanja bezbednosti (gde 1 znači ne verujem uopšte, a 5 znači verujem u potpunosti)

		Predsedniku	Premijeru	Ministru Unutrašnjih Poslova	Kosovskoj Policiji	Parlamentarnoj Komisiji za Bezbednost, Unutrašnje Poslove i Kosovsku Snagu Bezbednosti	Ministru Snage Bezbednosti	Kosovskoj Snazi Bezbednosti	Kosovskoj Agenciji za Inteligenciju	Direktoru Kosovske Agencije za Inteligenciju
Srbija na jugu	Mean	1.27	1.41	1.45	2.32	1.16	1.25	1.18	1.10	1.19
	N	91	91	91	90	91	91	90	91	91
	Std. Deviation	.559	.715	.703	1.015	.478	.508	.384	.449	.556
Srbija na severu	Mean	1.24	1.35	1.34	1.56	1.16	1.26	1.14	1.19	1.32
	N	55	52	50	54	32	38	37	32	34
	Std. Deviation	.429	.480	.519	.502	.448	.503	.347	.397	.475

Tabela 4. Srbi sever – jug

P1. Da li biste nam rekli, koliko verujete dole navedenim institucijama oko pitanja bezbednosti (gde 1 znači ne verujem uopšte, a 5 znači verujem u potpunosti)

	Predsedniku	Premijeru	Ministru Unutrašnjih Poslova	Kosovskoj Policiji	Parlamentarnoj Komisiji za Bezbednost, Unutrašnje Poslove i Kosovsku Snagu Bezbednosti	Ministru Snage Bezbednosti	Kosovskoj Snazi Bezbednosti	Kosovskoj Agenciji za Inteligenciju	Direktoru Kosovske Agencije za Inteligenciju	Parlamentarnoj Komisiji za Inteligenciju
Urbano	Mean	2.64	2.30	2.58	3.77	2.59	3.00	3.85	2.65	2.55
	N	519	518	501	520	457	497	518	472	456
	Std. Deviation	1.299	1.212	1.138	1.232	1.165	1.242	1.236	1.027	1.033
Ruralno	Mean	2.72	2.55	2.64	3.85	2.67	3.29	4.11	2.81	2.69
	N	532	532	502	532	467	508	534	484	442
	Std. Deviation	1.408	1.439	1.184	1.171	1.343	1.330	1.197	1.258	1.106

Tabela 5. Prebivalište

P1. Da li biste nam rekli, koliko verujete dole navedenim institucijama oko pitanja bezbednosti (gde 1 znači ne verujem uopšte, a 5 znači verujem u potpunosti)

	Predsedniku	Premijeru	Ministru Unutrašnjih Poslova	Kosovskoj Policiji	Parlamentarnoj Komisiji za Bezbednost, Unutrašnje Poslove i Kosovsku Snagu Bezbednosti	Ministru Snage Bezbednosti	Kosovskoj Snazi Bezbednosti	Kosovskoj Agenciji za Inteligenciju	Direktoru Kosovske Agencije za Inteligenciju	Parlamentarnoj Komisiji za Inteligenciju
Muški	Mean	2.66	2.39	2.57	3.74	2.61	3.09	4.00	2.75	2.63
	N	524	528	520	524	492	503	527	502	477
	Std. Deviation	1.384	1.345	1.180	1.228	1.251	1.338	1.254	1.161	1.089
Ženski	Mean	2.70	2.47	2.65	3.87	2.64	3.20	3.97	2.71	2.61
	N	527	522	483	528	432	501	525	454	422
	Std. Deviation	1.327	1.329	1.141	1.173	1.266	1.249	1.191	1.143	1.052

Tabela 6. Pol

P1. Da li biste nam rekli, koliko verujete dole navedenim institucijama oko pitanja bezbednosti (gde 1 znači ne verujem uopšte, a 5 znači verujem u potpunosti)

		Predsedniku	Premijeru	Ministru Unutrašnjih Poslova	Kosovskoj Policiji	Parlamentarnoj Komisiji za Bezbednost, Unutrašnje Poslove i Kosovsku Snagu Bezbednosti	Ministru Snage Bezbednosti	Kosovskoj Snazi Bezbednosti	Kosovskoj Agenciji za Inteligenciju	Direktoru Kosovske Agencije za Inteligenciju	Parlamentarnoj Komisiji za Inteligenciju
18 - 24	Mean	2.68	2.40	2.55	3.77	2.57	2.98	3.88	2.75	2.61	2.52
	N	275	275	267	272	251	266	274	257	247	248
	Std. Deviation	1.376	1.339	1.141	1.196	1.195	1.246	1.265	1.117	1.045	1.081
25 - 34	Mean	2.75	2.38	2.59	3.76	2.71	3.27	3.84	2.74	2.63	2.65
	N	281	283	271	281	242	262	281	262	238	251
	Std. Deviation	1.364	1.341	1.173	1.226	1.274	1.273	1.264	1.205	1.121	1.109
35 - 44	Mean	2.83	2.45	2.66	3.81	2.71	3.17	4.09	2.88	2.63	2.34
	N	178	176	165	178	148	166	176	151	137	143
	Std. Deviation	1.330	1.369	1.196	1.196	1.339	1.352	1.201	1.195	1.083	1.122
45 - 54	Mean	2.43	2.43	2.45	3.85	2.41	2.96	4.01	2.44	2.57	2.37
	N	155	153	142	155	131	148	154	139	134	127
	Std. Deviation	1.365	1.339	1.101	1.251	1.257	1.311	1.142	1.177	1.075	1.035
55 - 64	Mean	2.85	2.56	2.72	3.82	2.65	3.35	4.18	2.83	2.61	2.59
	N	97	98	96	100	89	98	100	87	84	86
	Std. Deviation	1.313	1.320	1.153	1.188	1.291	1.242	1.135	.996	.997	1.109
65+	Mean	2.32	2.47	2.99	4.06	2.78	3.36	4.33	2.75	2.72	2.56
	N	65	65	62	67	62	64	67	61	58	58
	Std. Deviation	1.223	1.281	1.193	1.042	1.170	1.381	1.135	1.019	1.084	1.101

Tabela 7. Uzrast

P1. Da li biste nam rekli, koliko verujete dole navedenim institucijama oko pitanja bezbednosti (gde 1 znači ne verujem uopšte, a 5 znači verujem u potpunosti)

	Predsedniku	Premijeru	Ministru Unutrašnjih Poslova	Kosovskoj Policiji	Parlamentarnoj Komisiji za Bezbednost, Unutrašnje Poslove i Kosovsku Snagu Bezbednosti	Ministru Snage Bezbednosti	Kosovskoj Snazi Bezbednosti	Kosovskoj Agenciji za Inteligenciju	Direktoru Kosovske Agencije za Inteligenciju	Parlamentarnoj Komisiji za Inteligenciju
Nekoliko godina osnovne škole	Mean N Std. Deviation	3.08 31 1.257	2.68 29 1.422	2.68 22 1.089	4.22 31 1.223	2.45 24 1.287	3.12 26 1.300	4.16 31 1.159	2.58 22 1.048	2.70 22 1.253
Osnovna škola	Mean N Std. Deviation	2.79 87 1.482	2.52 89 1.287	2.76 75 1.247	4.02 89 1.170	2.88 71 1.279	3.23 82 1.276	4.28 86 1.034	2.78 72 1.151	2.77 70 1.130
Nekoliko godina srednje škole	Mean N Std. Deviation	3.00 43 1.156	2.51 43 1.300	2.56 37 1.020	3.95 42 1.121	2.52 35 1.042	2.81 39 1.275	3.95 42 1.106	2.64 34 1.131	2.81 35 .869
Srednja škola	Mean N Std. Deviation	2.60 565 1.367	2.38 563 1.333	2.61 545 1.155	3.77 566 1.220	2.60 497 1.268	3.15 542 1.335	4.04 568 1.226	2.73 516 1.155	2.62 482 1.076
Fakultet	Mean N Std. Deviation	2.70 298 1.306	2.47 298 1.344	2.59 296 1.189	3.78 298 1.200	2.66 272 1.235	3.13 291 1.255	3.77 297 1.272	2.74 284 1.161	2.54 264 1.041
Magistratura ili doktoratura	Mean N Std. Deviation	2.88 27 1.510	2.31 28 1.507	2.42 27 .999	3.61 27 .912	2.41 25 1.485	3.44 25 .878	4.09 28 1.113	2.79 27 1.188	2.75 25 1.237

Tabela 8. Obrazovanje

P1. Da li biste nam rekli, koliko verujete dole navedenim institucijama oko pitanja bezbednosti (gde 1 znači ne verujem uopšte, a 5 znači verujem u potpunosti)

	Predsedniku	Premijeru	Ministru Unutrašnjih Poslova	Kosovskoj Policiji	Parlamentarnoj Komisiji za Bezbednost, Unutrašnje Poslove i Kosovsku Snagu Bezbednosti	Ministruru Snage Bezbednosti	Kosovskoj Snazi Bezbednosti	Kosovskoj Agenciji za Inteligenciju	Direktoru Kosovske Agencije za Inteligenciju	Parlamentarnoj Komisiji za Inteligenciju
Mean	2.77	2.33	2.61	3.81	2.56	3.38	4.14	2.86	2.55	2.47
Nezaposlen - tražeći posao	N 180	181	172	179	149	166	181	159	148	156
	Std. Deviation	1.407	1.358	1.125	1.219	1.341	1.282	1.214	1.217	1.109
Mean	2.64	2.36	2.72	3.90	2.37	2.65	4.01	2.61	2.61	2.44
Nezaposlen - ne tražeći posao	N 22	22	22	22	21	22	22	20	21	22
	Std. Deviation	1.076	.955	1.179	1.048	1.224	1.387	1.321	1.254	.711
Mean	2.71	2.59	2.71	3.72	2.62	3.34	4.11	2.76	2.61	2.49
Zapošjen u javnom sektoru	N 74	75	71	74	61	70	74	70	62	65
	Std. Deviation	1.626	1.522	1.108	1.044	1.184	1.156	1.136	1.264	1.153
Mean	2.69	2.29	2.46	3.75	2.44	2.93	3.88	2.64	2.52	2.43
Zapošjen u privatnom sektoru	N 235	232	227	234	211	220	233	217	202	213
	Std. Deviation	1.336	1.364	1.224	1.282	1.340	1.377	1.268	1.136	1.097
Mean	2.72	2.18	2.48	3.34	2.35	2.73	3.46	2.45	2.35	2.39
Povremeno zapošjen	N 38	37	35	37	33	34	36	34	33	30
	Std. Deviation	1.349	1.237	1.263	1.382	1.177	1.264	1.368	1.093	.968
Mean	2.40	2.48	2.93	4.12	2.74	3.30	4.23	2.73	2.82	2.58
Penzioner	N 67	67	64	69	63	66	69	61	58	56
	Std. Deviation	1.287	1.351	1.283	1.070	1.234	1.465	1.306	1.142	1.120
Mean	2.73	2.59	2.60	4.14	2.70	3.25	4.21	2.70	2.59	2.46
Domaćica	N 158	157	135	158	117	148	157	124	114	106
	Std. Deviation	1.352	1.361	1.165	1.109	1.390	1.330	1.090	1.166	1.089
Mean	2.82	2.56	2.68	3.90	2.76	3.08	3.95	2.81	2.73	2.60
Student/dak	N 162	163	160	162	153	160	163	154	145	149
	Std. Deviation	1.446	1.367	1.152	1.150	1.190	1.230	1.235	1.221	1.059
Mean	2.50	3.43	2.33	4.00	2.67	3.14	4.14	3.40	2.80	2.60
Ostalo, navesti:	N 7	9	7	9	7	9	9	6	6	6
	Std. Deviation	.822	.775	1.342	1.505	1.342	1.326	.680	.536	.819
Mean	1.25	1.38	1.38	2.13	1.00	1.00	1.14	1.00	1.00	1.00
Samozapošjen	N 2	2	2	2	1	1	1	1	1	2
	Std. Deviation	.673	1.081	1.081	1.636	0.000	0.000	.609	0.000	0.000

Tabela 9. Zapošljavanje

P1. Da li biste nam rekli, koliko verujete dole navedenim institucijama oko pitanja bezbednosti (gde 1 znači ne verujem uopšte, a 5 znači verujem u potpunosti)

	Predsedniku	Premijeru	Ministru Unutrašnjih Poslova	Kosovskoj Policiji	Parlamentarnoj Komisiji za Bezbednost, Unutrašnje Poslove i Kosovsku Snagu Bezbednosti	Ministru Snage Bezbednosti	Kosovskoj Snazi Bezbednosti	Kosovskoj Agenciji za Inteligenciju	Direktoru Kosovske Agencije za Inteligenciju	Parlamentarnoj Komisiji za Inteligenciju	
Albanci	Mean	2.71	2.45	2.65	3.85	2.67	3.20	4.06	2.78	2.66	2.55
	N	811	811	775	812	716	778	815	741	694	707
	Std. Deviation	1.344	1.337	1.152	1.164	1.246	1.267	1.144	1.130	1.052	1.080
Srbi	Mean	1.26	1.38	1.41	2.03	1.16	1.26	1.17	1.12	1.22	1.22
	N	146	143	141	144	123	129	127	123	125	125
	Std. Deviation	.513	.638	.644	.934	.468	.504	.373	.436	.537	.451
Ostali	Mean	3.06	2.71	2.56	4.17	2.72	3.05	3.94	2.74	2.71	2.81
	N	93	92	82	94	74	85	93	78	76	74
	Std. Deviation	1.466	1.411	1.228	1.267	1.319	1.379	1.223	1.242	1.153	1.279

Tabela 10. Etnička pripadnost

P1. Da li biste nam rekli, koliko verujete dole navedenim institucijama oko pitanja bezbednosti (gde 1 znači ne verujem uopšte, a 5 znači verujem u potpunosti)

	Predsedniku	Premijeru	Ministru Unutrašnjih Poslova	Kosovskoj Policiji	Parlamentarnoj Komisiji za Bezbednost, Unutrašnje Poslove i Kosovsku Snagu Bezbednosti	Ministru Snage Bezbednosti	Kosovskoj Snazi Bezbednosti	Kosovskoj Agenciji za Inteligenciju	Direktoru Kosovske Agencije za Inteligenciju	
Priština	Mean N Std. Deviation	2.52 299 1.391	2.26 295 1.330	2.53 282 1.164	3.96 301 1.147	2.56 249 1.281	2.98 272 1.332	3.92 301 1.255	2.55 264 1.128	2.34 228 1.007
Mitrovica	Mean N Std. Deviation	2.60 139 1.293	2.12 138 1.113	2.23 138 .937	3.56 139 1.200	1.90 134 .945	2.89 135 1.113	4.14 135 1.213	2.56 134 .999	2.18 133 .715
Prizren	Mean N Std. Deviation	3.44 167 1.316	3.13 172 1.422	3.12 163 1.235	3.53 166 1.213	3.24 164 1.235	3.31 164 1.273	3.58 170 1.146	3.22 167 1.185	3.25 164 1.110
Peć	Mean N Std. Deviation	2.48 109 1.395	2.52 109 1.579	2.66 97 1.411	3.93 109 1.377	2.88 83 1.548	3.87 107 1.443	4.24 109 1.276	2.92 91 1.333	2.54 81 1.249
Uroševac	Mean N Std. Deviation	2.81 104 1.382	2.40 102 1.237	3.03 89 1.034	4.09 104 1.076	2.92 63 .946	3.68 93 1.056	4.66 102 .881	3.18 69 1.037	3.00 65 .983
Đakovica	Mean N Std. Deviation	2.51 119 1.055	2.39 119 1.046	2.63 119 .953	3.28 119 1.085	2.95 119 .879	3.20 119 1.000	3.58 119 1.106	2.76 119 .916	2.79 119 .959
Gnjilane	Mean N Std. Deviation	2.32 115 1.210	2.15 115 1.222	2.14 115 .955	4.30 115 1.032	2.05 112 1.158	2.44 115 1.225	4.12 115 1.225	2.17 112 1.085	2.43 109 1.012

Tabela 11. Regioni

P1. Da li biste nam rekli, koliko verujete dole navedenim institucijama oko pitanja bezbednosti (gde 1 znači ne verujem uopšte, a 5 znači verujem u potpunosti)

			Predsedniku	Premijeru	Ministru Unutrašnjih Poslova	Kosovskoj Policiji	Parlamentarnoj Komisiji o Bezbednosti, Unutrašnjim Poslovima i Kosovskoj Snazi Bezbednosti	Ministru Snage Bezbednosti	Kosovskoj Snazi Bezbednosti	Kosovskoj Agenciji za Inteligenciju	Direktoru Kosovske Agencije za Inteligenciju
Albanci	Priština	Mean	2.55	2.28	2.57	3.99	2.63	3.04	3.99	2.61	2.39
		N	230	227	217	232	192	209	232	203	174
	Mitrovica	Mean	2.73	2.19	2.32	3.74	1.94	3.01	4.39	2.65	2.22
		N	101	101	101	101	101	101	101	101	100
	Prizren	Mean	3.43	3.11	3.11	3.48	3.22	3.29	3.56	3.20	3.24
		N	131	135	128	130	129	129	134	131	129
	Peć	Mean	2.51	2.55	2.69	3.94	2.94	3.95	4.27	2.94	2.60
		N	86	86	77	86	65	84	86	72	63
	Uroševac	Mean	2.83	2.39	3.07	4.11	2.98	3.74	4.76	3.25	3.06
		N	80	79	69	80	48	72	79	53	50
Srbi	Đakovica	Mean	2.48	2.39	2.64	3.29	2.95	3.20	3.58	2.76	2.79
		N	95	95	95	95	95	95	95	95	95
	Gnjilane	Mean	2.40	2.20	2.18	4.44	2.10	2.53	4.32	2.26	2.52
		N	88	88	88	88	86	88	88	86	83
Ostali	Priština	Mean	1.28	1.33	1.47	2.56	1.00	1.25	1.11	1.03	1.08
		N	36	36	36	36	36	36	36	36	36
	Mitrovica	Mean	1.24	1.35	1.34	1.56	1.16	1.26	1.14	1.19	1.32
		N	55	52	50	54	32	38	37	32	34
	Peć	Mean	1.43	1.71	1.43	1.83	1.43	1.86	1.17	1.57	1.14
		N	7	7	7	6	7	7	6	7	7
	Uroševac	Mean	1.31	1.62	1.31	2.15	1.08	1.31	1.15	1.31	1.23
		N	13	13	13	13	13	13	13	13	13
	Gnjilane	Mean	1.23	1.34	1.49	2.23	1.31	1.11	1.26	1.00	1.29
		N	35	35	35	35	35	35	35	35	35

Tabela 12. Regioni - Etnicitet

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

**Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC**

Ky botim është përkrahur nga projekti Promovimi i Shoqërisë Demokratike (DSP), financuar nga Zyra Zvicerane për Bashkëpunim në Kosovë (SCO-K) dhe menaxhuar nga Fondacioni Kosovar për Shoqëri Civile (KCSF).